

Opinnäytetyö (AMK)
Sosiaalialan koulutusohjelma
Lapsi-, nuoriso- ja perhetyö
2015

Ida Salmi

VANHEMMUUS EI LOPU

– Rinnakkaisen vanhemmuuden toimivuus
Kaarinan SOS-lapsikylässä sijoitettujen lasten
vanhempien näkökulmasta

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

OPINNÄYTETYÖ (AMK) | TIIVISTELMÄ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaali-alan koulutusohjelma | Lapsi-, nuoriso- ja perhetyö

Syksy 2015 | 49 + 2

Laura Närvi

Ida Salmi

VANHEMMUUS EI LOPU - RINNAKKAISEN VANHEMMUUDEN TOIMIVUUS KAARINAN SOS-LAPSIKYLÄSSÄ SJOITETTujen LASTEN VANHEMPIEN NÄKÖKULMASTA

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli nostaa kuuluviin Kaarinan SOS-lapsikylään sijoitettujen lasten vanhempien ääni. Tavoitteena oli tutkia Kaarinan SOS-lapsikylään sijoitettujen lasten vanhempien kokemuksia rinnakkaisen vanhemmuuden toimivuudesta heidän ja lapsikylävanhempien välillä sekä tuottaa tietoa siitä miten vanhemmat kokevat oman vanhemmuutensa sijaishuollon rinnalla. Lisäksi tavoitteenani oli selvittää kokevatko vanhemmat saavansa vanhemmuuteensa riittävästi tukea Kaarinan SOS-lapsikylältä.

Opinnäytetyö toteutettiin kvalitatiivisena tutkimuksena ja aineisto kerättiin teemahaastatteluin. Teemahaastatteluihin osallistui neljä vanhempaa, joiden lapsi/lapset ovat sijoitettuna Kaarinan SOS-Lapsikylään. Haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluina puhelimitse syyskuussa 2015. Tutkimusaineisto koostui haastatteluissa syntyneistä nauhoitteista ja niiden litteroiduista versioista. Litteroinnin jälkeen tutkimusaineisto analysoitiin teemoittelun avulla.

Tutkimustuloksista kävi ilmi, että haastattelemani vanhemmat kokivat voivansa toteuttaa omaa vanhemmuuttaan sijaishuollon rinnalla haluamallaan tavalla ja he kokivat rinnakkaisen vanhemmuuden heidän ja lapsikylävanhempien välillä toimivana. Vanhemmat pitivät heidän ja heidän lastensa välisen suhteen lämpimyyttä, luottamuksellisuutta ja avoimuutta erittäin tärkeinä omalle vanhemmuudelleen. Vanhemmuuskokemuksissa korostui myös lasten ja vanhempien välisen yhteydenpidon sekä tapaamisten tärkeys. Tutkimuksessa selvisi myös, että Kaarinan SOS-lapsikylän työntekijöistä tärkeimpinä vanhemmuuden tukijoina pidettiin lapsikylävanhempaa ja vastaavaa ohjaajaa.

Johtopäätöksissä todetaan, että rinnakkainen vanhemmuus näkyy käytännössä tietynlaisena lapsen kasvatusvastuun jakautumisena sekä yhtenäisen kasvatuslinjan toteuttamisena. Lapsen ja lapsikylävanhemman väliseltä suhteelta toivotaan pysyvyyttä. Suurin uhka rinnakkaisen vanhemmuuden toimivuudelle, on sekä lapsikylävanhempien että vastaavien ohjaajien suuri vaihtuvuus.

ASIASANAT:

lastensuojelu, sijaishuolto, SOS-Lapsikylä, vanhemmuus, rinnakkainen vanhemmuus

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Degree programme in Social Services | Childcare, Youth and Family Work

Autumn 2015 | 49 + 2

Laura Närvi

Ida Salmi

NEVER ENDING PARENTHOOD - THE FUNCTIONALITY OF PARALLEL PARENTING IN THE EYES OF THOSE PARENTS WHOSE CHILDREN ARE IN SUBSTITUTE CARE AT SOS CHILDREN'S VILLAGE IN KAARINA

The purpose of this Bachelor's thesis was to raise attention towards the voices of those parents whose children are in substitute care at SOS Children's Village in Kaarina. The aim was to find out the parents' experiences about functionality of parallel parenting between parents and foster parents. Also, the aim was to produce knowledge about how the parents experience their own parenthood beside substitute care. Another aim was to find out if the parents feel that they receive enough support for their parenthood from Kaarina's SOS Children's Village.

The Bachelor's thesis was carried out as qualitative research and research material was collected by using theme interviews. There were four interviewees whose children are in substitute care at Kaarina's SOS Children's Village. The individual interviews were carried out by phone during September 2015. The research material consisted of voice recordings and transcribed versions of them. After transcription the research material was analyzed by using thematization.

The results of this research showed that the parents felt that they can carry out their parenthood the way they wanted beside substitute care. They also felt that the parallel parenting is working between them and foster parents at Children's Village. The parents thought that it is important for their parenthood that the relationship between them and their children is warm, confidential and open. It was also important to parents that they keep in touch with their children and see them. The results showed that the foster parent and the supervisor in charge are the most important supporters for parents' parenthood.

In parallel parenting the responsibility between parent and foster parent is shared and they also have a mutual line for bringing up the child. The parents hope that the relationship between foster parent and child is lasting. The quick turnover of foster parents and supervisors in charge is the greatest threat for parallel parenting.

KEYWORDS:

child welfare, substitute care, SOS Children's Village, parenthood, parallel parenting

SISÄLTÖ

KÄYTETYT LYHENTEET	6
1 JOHDANTO	7
2 LASTENSUOJELU	9
2.1 Mitä lastensuojelu on?	9
2.2 Lastensuojelulaki	10
2.3 Lastensuojelun avo- ja sijaishuolto	10
3 SOS-LAPSIKYLÄT	12
3.1 SOS-Lapsikylien juuret	12
3.2 SOS-Lapsikylät Suomessa	12
3.3 Kaarinan SOS-lapsikylä	14
4 VANHEMMUDESTA	16
4.1 Mitä vanhemmuus on?	16
4.2 Vanhemmuus lapsen sijoituksen aikana	17
4.3 Lapsikylävanhemmuus	19
5 RINNAKKAINEN VANHEMMUUS	21
5.1 Rinnakkaisesta vanhemmuudesta	21
6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	24
6.1 Tausta, tavoitteet ja tutkimuskysymykset	24
6.2 Tutkimusmenetelmä	26
6.3 Aineiston hankinta, käsittely ja analyysi	27
7 TUTKIMUSTULOKSET	30
7.1 Vanhempien kokemukset omasta vanhemmuudestaan	30
7.2 Vanhempien kokemukset lapsikylävanhemman vanhemmuudesta	32
7.3 Toimiminen vanhempana rinnakkain	34
7.4 SOS-Lapsikylä vanhemmuuden tukijana	36
8 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET	39
9 POHDINTA JA ARVIOINTI	44

9.1 Tutkimuksen luotettavuus ja yleistettävyys	44
9.2 Tutkimuksen eettisyys	45
9.3 Mahdollisuudet jatkotutkimuksille	46

LÄHTEET	48
----------------	-----------

LIITTEET

- Liite 1. Kirje vanhemmille
- Liite 2. Teema-alueuuttelo

KÄYTETYT LYHENTEET

T	Tutkija
THL	Terveyden ja hyvinvoinnin laitos
V1	Vanhempi 1
V2	Vanhempi 2
V3	Vanhempi 3
V4	Vanhempi 4
YK	Yhdistyneet kansakunnat

1 JOHDANTO

Tämän tutkimuksen toimeksiantaja on Kaarinan SOS-lapsikylä, joka avasi ovensa vuonna 2003. Kaarinan SOS-lapsikylä tarjoaa paikan 40:lle lyhyt- tai pitkäaikaista sijaiskotia ja tukiperhettä tarvitsevalle lapselle tai nuorelle. Kylässä sijaitsee yhdeksän lapsikyläkotia, perhekuntoutuskoti sekä asumisharjoittelu- ja jälkihuollon asuntoja itsenäistymässä oleville nuorille. Avohuollon palveluja Kaarinan lapsikylässä ovat perhetyö ja perhekuntoutus.

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää Kaarinan SOS-lapsikylään sijoitettujen lasten vanhempien kokemuksia rinnakkaisen vanhemmuuden toimivuudesta Kaarinan SOS-lapsikylässä. Tarkoituksena oli myös nostaa esille vanhempien antamia merkityksiä omalle vanhemmuudelleen, lapsikylävanhemman vanhemmuudelle sekä lapsikylältä saamalleen tuelle. Tutkimukseni on kvalitatiivinen tutkimus ja tutkimusaineisto kerättiin vanhemmilta teemahaastattelujen avulla syyskuussa 2015. Haastatteluihin osallistui neljä vanhempaa, joiden lapsi/lapset ovat sijoitettuna Kaarinan SOS-lapsikylään.

Tutkimusraportin teoriaosuudessa (pääluvut 2–5) kuvaan aluksi lastensuojelua ja lastensuojelulakia, jonka jälkeen etenen toimintaympäristön kuvaamiseen. Aluksi kerron SOS-Lapsikyläsäätiöstä yleisemmällä tasolla ja etenen kohti Kaarinan SOS-lapsikylää, missä toteutin tutkimukseni. Tämän jälkeen kuvaan erilaisia käsityksiä vanhemmuuteen liittyen ja kerron vanhemmuuteen liittyvistä muutoksista silloin, kun lapsi on sijoitettuna kodin ulkopuolelle. Teoriaosuus etenee loogisesti kohti tutkimukseni pääaihetta, eli rinnakkaista vanhemmuutta ja sen määrittelyä.

Tutkimusosuudessa (pääluvut 6–9) kerron ensin tutkimukseni taustasta, tavoitteista sekä tutkimusmenetelmästä. Kuvaan myös aineiston hankintaan ja analysointiin liittyviä asioita ja kerron tutkimusprosessin kulusta. Tulososion keskiössä ovat haastattemieni vanhempien omakohtaiset kokemukset ja näkemykset rinnakkaiseen vanhemmuuteen liittyen Kaarinan SOS-lapsikylässä. Raportin

loppuosassa esitän tutkimustuloksista tekemäni johtopäätökset ja pohdin tutkimukseni luotettavuutta ja eettisyyttä.

2 LASTENSUOJELU

2.1 Mitä lastensuojelu on?

Lastensuojelu on osa laaja-alaisempaa lasten suojelua, jossa osallisina ovat kaikki kansalaiset ja koko yhteiskunta (Taskinen 2010, 19). Lasten suojelu ei ole yksinomaan lastensuojeluviranomaisten toimintaa, vaan se on nähtävä myös muita viranomaisia ja kaikkia kansalaisia koskettavana asiana (THL 2015). Lasten suojelu perustuu YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen, joka on kaikkia alle 18-vuotiaita lapsia koskeva ihmisoikeussopimus. Sopimukseen on kirjattu lapsille kuuluvat ihmisoikeudet ja se asettaa valtiolle ensisijaisen vastuun toteuttaa ne. (Unicef 2015a.) Sopimuksen 19. ja 20. artiklan mukaan lapsella on oikeus valtion antamaan erityiseen suojeluun ja tukeen ja lasta on suojeltava kaikelta välinpitämättömältä kohtelulta, hyväksikäytöltä ja väkivallalta (Unicef 2015b, 14–15).

Lastensuojelun perustehtäviä ovat lasten yleisiin kasvuoloihin vaikuttaminen, vanhempien tukeminen kasvatustehtävässä ja varsinainen lasten suojelutehtävä. Lastensuojelua on lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu, tällöin lapsi ja perhe ovat lastensuojelun asiakkaina. Lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua ovat asiakassuunnitelman laatiminen, avohuollon tukitoimet, lapsen kiireellinen sijoitus, huostaanotto ja sijaishuollon järjestäminen sekä jälkihuolto. Kyse on siis lastensuojelutyöstä, jota toteutetaan lastensuojelun sosiaalityössä, mikäli on päätetty, että lapsi tai nuori on lastensuojelun asiakas. (THL 2015.)

Kunnan tulee järjestää lastensuojelun lisäksi ennaltaehkäisevää lastensuojelua lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi, kun lapsi tai perhe ei ole lastensuojelun asiakkaana. Ehkäisevän lastensuojelun tarkoituksena on lapsen ja hänen perheensä erityinen tukeminen kunnan tarjoamien muiden palvelujen piirissä. Ehkäisevällä lastensuojelulla pyritään tukemaan vanhemmuutta ja edistetään sekä turvataan lapsen kasvua ja kehitystä. Ehkäisevää lastensuojelua toteutetaan muun muassa äitiys- ja lastenneuvoloissa sekä muussa terveydenhuollossa, päivähoitossa ja koulussa sekä nuorisotyössä. (THL 2015.)

2.2 Lastensuojelulaki

Lasten suojelun säädöspohja sisältyy lastensuojelulakiin (417/2007). Uusi lastensuojelulaki astui voimaan Suomessa 1.1.2008 (Räty 2015, ix). Laissa lapsella tarkoitetaan alle 18-vuotiasta ja nuorella 18–20-vuotiasta henkilöä. (Taskinen 2010, 9.) Lain tarkoituksena on turvata lapselle ja nuorelle oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun (Lastensuojelulaki 417/2007). Laki määrittelee lastensuojelun laajasti toimiksi, joilla edistetään lasten ja nuorten hyvinvointia ja ehkäistään varsinaista lastensuojelun tarvetta ja ehkäisevällä lastensuojelulla apua ja tukea tarjotaan lapselle ja perheelle riittävän varhain, jolloin ehkäistään ongelmien syntymistä tai pahenemista (THL 2015). Lastensuojelulain tavoitteena on myös siirtää lastensuojelun painopistettä ennaltaehkäisyyn, varhaiseen tukeen ja avohuoltoon (Taskinen 2010, 10).

2.3 Lastensuojelun avo- ja sijaishuolto

Lastensuojelussa noudatetaan lievimmän riittävän toimenpiteen periaatetta, eli käytännössä tämä merkitsee sitä, että lapsen vaikeuksia tulisi pyrkiä ensisijaisesti korjaamaan avohuollon keinoin lapsen asuessa kotonaan. Avohuollon tukitoimin pyritään edistämään lapsen myönteistä kehitystä, tuetaan vanhemmuutta sekä vanhempien kasvatustaitoja. (Taskinen 2010, 69.) Lastensuojelulain 34 §:n mukaan sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on ryhdyttävä avohuollon tukitoimiin viipymättä, kun lastensuojelun tarve on todettu ja avohuollon tukitoimia toteutetaan mahdollisuuksien mukaan yhteistyössä lapsen ja vanhempien, huoltajien tai muiden lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavien henkilöiden kanssa (Räty 2015, 311). Avohuollon tukitoimia ovat lastensuojelulain 36 §:n mukaan tuki lapsen ja perheen ongelmatilanteen selvittämiseksi, lapsen taloudellinen ja muu tukeminen koulunkäynnissä, ammatin ja asunnon hankinnassa, työhön sijoittumisessa, harrastuksissa, läheisten ihmissuhteiden ylläpitämisessä sekä muiden henkilökohtaisten tarpeiden tyydyttämisessä. Tukitoimia ovat myös lapsen kuntoutumista tukevat hoito- ja terapiapalvelut, tehostettu perhe-

työ, perhekuntoutus, sekä muut lasta ja perhettä tukevat palvelut ja tukitoimet. (Räty 2015, 318.)

Toteutin tutkimukseni lastensuojelun sijaishuollon puolella. Lapsen sijaishuollolla tarkoitetaan lastensuojelulain 49 §:n mukaan huostaan otetun, kiireellisesti sijoitetun tai lain 83 §:ssä tarkoitetun väliaikais määräyksen nojalla sijoitetun lapsen hoidon ja kasvatuksen järjestämistä kodin ulkopuolella. Lapsen sijaishuolto voidaan järjestää perhehoitona, laitoshuoltona taikka muulla lapsen tarpeiden edellyttämällä tavalla. (Räty 2015, 461.) Sijaishuoltopaikat poikkeavat toisistaan niin rakenteellisesti kuin toimintaresurssiensa suhteen (Aro-Salonen 2014, 12). Lapsi on lastensuojelulain 40 §:n mukaan otettava huostaan ja järjestettävä hänelle sijaishuolto, jos puutteet lapsen huolenpidossa tai hänen kasvuolosuhteissaan uhkaavat vakavasti vaarantaa lapsen terveyttä tai kehitystä tai lapsi itse vaarantaa vakavasti terveyttään tai kehitystään käyttämällä päihteitä, tekemällä muun kuin vähäisenä pidettävän rikollisen teon tai muulla niihin rinnastettavalla käyttäytymisellään (Räty 2015, 359). Useimmiten lapsen huostaanotto on vasta viimeinen toimenpide, jos avohuollon tukitoimet ja muut keinot eivät ole turvanneet lapsen tilannetta (Taskinen 2010, 85). Kiireellisellä sijoituksella tarkoitetaan lapsen kiireellistä sijoitusta perhe- tai laitoshuoltoon silloin, kun lapsi on edellä mainitun lastensuojelulain 40 §:ssä mainituista syistä välittömässä vaarassa (Räty 2015, 344).

3 SOS-LAPSIKYLÄT

3.1 SOS-Lapsikyliä juuret

SOS-Lapsikyläajatuksen kehitti itävaltalainen lääketieteen opiskelija Hermann Gmeiner ja ensimmäisen lapsikylän rakennustyöt aloitettiin vuonna 1949 Imstin kylässä Tirolissa Itävallassa. Maailmansotien jälkeen Itävallassa, niin kuin muuallakin Euroopassa, oli paljon orvoksi jääneitä lapsia. Lapset sijoitettiin suuriin lastenkoteihin, missä heille tarjottiin lämmin sija, ruokaa ja vaatteita. Lapset eivät olleet kuitenkaan onnellisia, sillä heillä ei ollut rakastavaa ihmistä, johon kiintyä ja lastenkodin työntekijät vaihtuivat alati. Lasten elämästä puuttui intiimiys, kodin lämpö, äidin rakkaus ja mahdollisuus monipuolisiin ihmissuhteisiin. (Pohls 2012, 10–11.)

Gmeinerin mielestä lapsen turvallisuuden tunne perustui lapsen äidiltään saamaan rakkauteen. Gmeiner kehitti yksinkertaisen, mutta aikanaan edistyksellisen ratkaisun. Täytyi vain löytää tehtävään sopiva nainen, rakentaa tälle talo ja antaa hänen huostaansa eri-ikäisiä lapsia sekä tyttöjä että poikia. Lapset elivät talossa tavalliseen tapaan ja lapsikylä-äiti hoiti taloutta kuten kuka tahansa äiti. Itävallassa oli sodan jälkeen paljon naimattomia tai leskeksi jääneitä naisia ja Gmeiner uskoikin, että heidän joukostaan löytyisi sellaisia, jotka ryhtyisivät mielellään lapsikatraan äidiksi. Gmeiner perusti SOS-Lapsikyläyhdistyksen ja ensimmäiset 40 lasta saapuivat Imstin lapsikylään vuonna 1951. (Pohls 2012, 14.)

3.2 SOS-Lapsikylät Suomessa

Suomeen SOS-Lapsikyläaateen toi opiskelija Kaija Laitinen, joka oli itse tutustunut SOS-Lapsikylätoimintaan matkallaan Itävallassa vuonna 1959 ja Suomen SOS-lapsikyläyhdistys perustettiin vuonna 1962 Albin Gebhardtin johdolla (Pohls 2012, 14–15). Suomeen ensimmäinen SOS-Lapsikylä avattiin Espoon Tapiolaan vuonna 1966. 1960-luvulla SOS-Lapsikyliä toiminta-ajatus poikkesi siitä, mitä se on nykyään. Tuolloin lapsikyliä toimintaa kuvattiin seuraavasti.

SOS-Lapsikylät tahtoivat antaa hyljätuille ja vanhempia vailla oleville lapsille luonnollisen, Jumalan heille tarkoittaman kasvuympäristön eli kodin. Lapsikyläperheeseen kuului tuolloin lapsikylä-äiti, nuori, naimaton nainen, joka kokonaan tahtoi omistautua hänelle uskottujen lasten huoltamiseen, sekä kahdeksasta yhdeksään eri-ikäistä ja eri sukupuolta olevaa hyljättyä tai orpoa lasta. Lapsikyläkoti oli myös lasten pysyvä koti ja lapset olivat SOS-Lapsikylän huollon alaisia niin kauan kunnes pystyivät huolehtimaan itsestään. (Pohls 2012, 31 – 32.)

Tänä päivänä Suomessa SOS-Lapsikyläsäätiö on osa maailmanlaajuisista SOS-Lapsikyläjärjestöä, joka auttaa lapsia ja nuoria, jotka ovat vailla vanhempien turvaa tai ovat vaarassa menettää vanhempansa. Suomessa SOS-Lapsikyliä sijaitsee tällä hetkellä kuusi ja nuorisokoteja yksi. Lapsikylät sijaitsevat Espoossa, Kaarinassa, Punkaharjulla, Tampereella, Vihannissa ja Ylitorniolla. Kaiken toiminnan keskipisteenä SOS-Lapsikylässä on aina lapsi ja työskentely pohjautuu YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen, Suomen perustuslakiin, lastensuojelulakiin sekä lastensuojelupalvelujen tuottamista sääteleviin lakeihin. Lapsikylätyön perustehtävänä on hoitaa avohuollon tukitoimin tuettavia tai sijaishuoltoa tarvitsevia lapsia ja nuoria, joiden tarpeisiin SOS-Lapsikylissä tai SOS-nuorisokodissa pystytään vastaamaan. Lapsikylien hoitomuotona on yhteisöllisesti tuotettu perhehoito ja nuorisokoti tuottaa yksilöllistä kasvua tukevaa avo- ja sijaishuoltoa. Lapsikylätoiminnan visio on, että jokainen lapsi kasvaa perheessä rakastettuna, arvostettuna ja turvassa. Missio on auttaa lasta tai nuorta kasvamaan perheessä. Suomessa SOS-Lapsikylien toiminta perustuu maailmanlaajuisen lapsikyläjärjestön neljään periaatteeseen, joita ovat lapsikylävanhempi, sisarukset, koti ja kylä. (Ketola 2009, 5 – 6.)

SOS-lapsikyläkodit muistuttavat toimintatavaltaan hyvin paljon ammatillisia perhekoteja. Ammatilliset perhekodit ovat yksikköjä, joita ylläpitävät perhekotivanhemmat ja heistä ainakin toisella täytyy olla soveltuva sosiaali- tai terveydenhuollon ammattitutkinto. Perhekodissa voi työskennellä myös ulkopuolisia palkattuja työntekijöitä. Lapsikyläkodeissa lapsen päivittäisestä hoidosta vastaa pääasiallisesti lapsikylävanhempi tai lapsikylävanhemmat, joita avustavat lapsikylän työntekijät. (Aro-Salonen 2014, 12.) SOS-lapsikyläkodit on kuitenkin mää-

ritelty perheryhmäkodeiksi. Perheryhmäkodit toimivat laitosluvalla ja perheryhmäkoteja onkin pidettävä säännöksen tarkoittamina laitoksina. SOS-Lapsikylän tapauksessa isompi laitospalvelu muodostuu erillisistä perheryhmäkodeista, jotka muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden eli SOS-Lapsikylän. (Räty 2015, 500.)

Vuosikymmenien aikana SOS-Lapsikylän toimintaperiaatteet ovat siis muuttuneet aina suuntaan, joka vastaa lastensuojelun tarpeisiin. Työ on ammatillistunut ja työntekijöiden koulutusta korostetaan. Lapsikylävanhempien ja heidän sijaistensa lisäksi lapsikylässä toimii nykyisin myös ohjaajia ja sosiaalityöntekijöitä. (Vanhanen 2014, 11 – 12.) Lapsikylässä tuetaan nykyisin lapsen läheisten mukanaoloa ja parhaimmillaan lapsikylävanhemmat/sijaisvanhemmat kasvattavat lasta yhdessä tämän vanhempien kanssa rinnakkain, kumppaneina (Pohls 2012, 170).

3.3 Kaarinan SOS-lapsikylä

Kaarinan SOS-lapsikylä valmistui vuonna 2003. Kaarinan SOS-lapsikylä tarjoaa paikan lyhyt- tai pitkäaikaista sijaiskotia ja tukiperhettä tarvitsevalle lapselle tai nuorelle. Uusia avohuollon palveluja Kaarinan lapsikylässä ovat perhetyö ja perhekuntoutus. Lapsikylä kehittää myös muita avohuollon palveluja yhdessä kuntien kanssa. (SOS-Lapsikylä 2015.) Kylässä sijaitsee yhdeksän lapsikyläkotia, joista löytyy paikka yhteensä 40 lapselle. Tällä hetkellä kylässä asuu 29 sijoitettua lasta. Kylässä on myös perhekuntoutuskoti sekä asumisharjoittelu ja jälkihuollon asuntoja itsenäistymässä oleville nuorille. Kaarinan lapsikylässä jälkihuollon piirissä on tällä hetkellä viisi nuorta. Lapsikyläkodeissa lapsen arjesta ja päivittäisestä hoidosta vastaa vähintään yksi lapsikylävanhempi ja tämän sijainen ja heitä avustavat tarvittaessa myös lapsikylän muut työntekijät. Henkilöstön vahvuus Kaarinan SOS-lapsikylässä on tällä hetkellä 32 työntekijää. Kaarinan lapsikylässä lapsikylävanhempia on tällä hetkellä kuusi ja heidän sijaisiaan 11, joista määräaikaisina työskentelee kaksi. Ohjaajia kylässä työskentelee neljä ja heidän lisäksi yksi vapaa-ajanohjaaja, oppisopimusopiskeli-

ja (ohjaaja), siviilipalvelusmies ja koulunkäynnin ohjaaja. Tällä hetkellä kylällä ei ole vakituista johtajaa, mutta uusi johtaja aloittaa virassaan 1.12.2015. Kylän johtajan tehtävistä vastaa tällä hetkellä väliaikaisesti kylän apulaisjohtaja. Kaarinan lapsikylässä työskentelee myös kaksi vastaavaa ohjaajaa, vastaava perhetyöntekijä, avopalveluiden sosiaalityöntekijä ja sijaishuollon sosiaalityöntekijä sekä sihteeri. (Haikka 2015.)

4 VANHEMMUUDESTA

4.1 Mitä vanhemmuus on?

Kattavaa teoriaa vanhemmuudesta ei ole olemassa, mutta kuitenkin erityisesti lastensuojelussa on tarve tutkia vanhemmuutta ja erityinen tarve puuttua puutteelliseen vanhemmuuteen (Schmitt & Piha 2013). Kun vanhemmuutta tutkitaan, tutkimusta ohjaa aina jonkinlainen vanhemmuuden määrittely (Valkonen 1995, 4). Yksi tapa on jaotella vanhemmuus biologiseen vanhemmuuteen, sosiaaliseen vanhemmuuteen ja psykologiseen vanhemmuuteen. Sinkkosen mukaan lapsen ja vanhemman välinen suhde onkin perustavanlaatuisen biologinen, psyykinen ja sosiaalinen suhde (Sinkkonen 2001, 157). Vanhemmuuden katsotaan olevan vanhemman ja lapsen välisen suhteen perusta (Joronen 2006, 44). Myös vanhempien kasvatustyötä pidetään kiistattomana kuten myös julkisten kasvatustyönsä ja koulun vanhempien kasvatustyölle antamaa tukea (Helminen 2006, 31).

Biologinen vanhemmuus on ennen muuta geeniperimää. Biologinen vanhempi luovuttaa lapselleen periytyviä ominaisuuksia, jotka voivat olla fyysiseen ulkonäköön, taipumuksiin ja alttiuksiin liittyviä. Biologisessa vanhemmuuskäsityksessä leimautuminen, varhainen vuorovaikutus, kiintymyssuhde sekä fyysisyys ja olemusajattelu korostuvat. (Suomen uusperheliitto ry 2014.) Biologinen vanhemmuus on myös pysyvää. Lapsen äiti ja isä tulevat aina olemaan lapsen äiti ja isä. (Kujala 2003, 46.)

Sosiaalisen vanhemmuuden käsite on tullut kieleemme kasvatustyönsä sijalle. Sosiaalinen vanhempi ei ole välttämättä lapsen biologinen vanhempi, eikä aina myöskään juridinen vanhempi, mutta käytännössä sosiaalinen vanhempi on kuitenkin monella tapaa vanhemman asemassa. Keskeistä sosiaalisen vanhemman määrittelyssä on yhteisen arjen jakaminen. Sosiaalinen vanhempi ja lapsi asuvat samassa osoitteessa ja kodissa ja päivittäinen yhdessäolo eri muodoissaan lapsen kanssa kuuluu myös sosiaaliseen vanhemmuuteen. Sosiaalinen vanhemmuus syntyy askel askeleelta yhteenkuuluvuudesta,

arjen jakamisesta, huolenpidosta ja toisistaan välittämisestä. (Suomen uusperheliitto ry 2014.)

Psykologista vanhemmuutta luonnehditaan usein vastavuoroisella kiintymyksellä lapsen ja vanhemman välillä, jossa voidaan erottaa vanhemman läheinen ja lämmin suhde lapseen sekä lapsen kiintyminen ehdoitta vanhempaan (Suomen uusperheliitto ry 2014). Psykologista vanhemmuutta kuvaa myös tunnesuhde. Lapselle psykologinen vanhempi on se, jonka lapsi mieltää riittävän turvalliseksi ja vanhemman ja lapsen välillä on hyväksyvä lapsi-aikuissuhde. Luottamuksen ja turvallisuuden tunne ovat lapselle/nuorelle hyvän kasvun ja kehityksen lähtökohta (Helminen 2006, 15; Juusola 2011, 110). Psykologisen vanhemman ja lapsen välillä on välittämisen ja arvostamisen kokemus. (Kujala 2003, 46–47.)

4.2 Vanhemmuus lapsen sijoituksen aikana

Vanhemmuus ei lopu, vaikka lapsi olisikin poissa vanhempien arjesta, vaan vanhemmuus on elinikäinen projekti (Kujala 2003, 18). Vanhemmuus myös säilyy siteenä ja velvoitteena, kaikista välirikoista ja pettymyksistä huolimatta (Rotkirch 2000, 187). Se, että vanhempi jatkaa yhteydenpitoa lapseen, vähentää lapsen tunnetta hylätyksi tulemisesta. Yhteydenpito on tärkeää myös lapsen myönteisen identiteettikehityksen turvaamiseksi, sillä huostaanotossa lapsi voidaan erottaa vanhemmistaan vain ulkoisesti, ei sisäisesti. Mikäli vanhemman ja lapsen välinen suhde on ollut ristiriitainen, sitä tärkeämpää on, että lapsi voi käydä sitä realistisesti läpi. (Valkonen 1995, 11–42.) Lasten ja heidän vanhempiensa yhteydenpitoa täytyykin tukea aina, kun se on suinkin mahdollista. Yhteydenpidon merkitys korostuu varsinkin silloin, kun lapsen kotiutuminen takaisin vanhempiensa luo on realistinen tavoite. Silloinkin, kun lapsi ei voi palata vanhempiensa luokse lapsen ja vanhemman väliset tapaamiset ovat tärkeitä lapsen kehityksen ja psyykkisen kasvun kannalta. Se, että lapsella on mahdollisuus kysellä ja keskustella hänelle ja perheelle tapahtuneista asioista auttaa häntä selviytymään omista traumaistaan ja syyllisyyden tunteistaan. Parhaassa tapauksessa lapselle tai nuorelle ja hänen vanhemmalleen avautuu sijoituksen

aikana mahdollisuus aiempaa paremmalle psykologiselle siteelle. (Sinkkonen 2001, 164.)

Lapsen huostaanotto on perheelle aina traumaattinen kokemus. Huostaanottoa edeltävistä vaikeista perheolosuhteista huolimatta lapsi on kiintynyt vanhempiinsa ja vanhemmat ovat kiintyneet lapseen. (Tuovila 2008, 55–56.) Dumbrill on tutkinut niiden vanhempien kokemuksia, joiden lapsi on otettu huostaan. Hän mainitsee tutkimuksessaan, että vanhemmat kokivat sijaishuollon työntekijöiltä saamansa tuen erittäin tärkeänä oman vanhemmuutensa kehittymiselle ja omista ongelmistaan selviytymiselle. Dumbrillin tutkimuksessa selvisi myös, että mikäli sijoitettujen lasten vanhemmat saavat osallistua lasta koskevaan päätöksentekoon, se lisää heidän suvaitsevaisuuttaan sijoitusta kohtaan ja yhteistyö sijaishuollon ja vanhempien välillä on toimivampaa (Dumbrill 2006, 31–36.)

Ruisniemi esittää, että lapsi huostaan otettaessa, vanhemmilta viedään tällöin vanhemmuuden sosiaalinen identiteetti. Sosiaalinen identiteetti kertoo ihmisen kuulumisesta johonkin ryhmään ja hänen samankaltaisuudestaan muiden ihmisten kanssa. Vanhemmat eivät siis enää koe itseään kuuluvaksi samaan ryhmään niiden vanhempien kanssa, joiden lapset pysyvät kotona. (Ruisniemi 2006, 168.)

Vanhemmat, joiden lapsi on sijoitettuna kuulevat usein itsestään puhuttavan biologisina vanhempina. Biologisen vanhemmuuden käsitteellä viitataan lapsen ja vanhemman väliseen juridiseen suhteeseen sukulaisuuden perusteella (Pitkänen 2011, 88). Biologinen vanhemmuus ei kuitenkaan kuvaa kovin hyvin sijoitettujen lasten vanhempien vanhemmuuden roolia. Kujalan mukaan sijoitettujen lasten vanhempien vanhemmuuskokemuksia leimaa joissakin tapauksissa osallisuuden puute. Vanhemmat kokevat, etteivät he voi olla riittävästi osallisina lastensa elämässä. (Kujala 2003, 46.)

Vanhasen mukaan, jotta lapsi saisi elää tasapainoisessa ympäristössä sijoituksen aikana, vanhemman tulisi pystyä jakamaan osa sosiaalisesta vanhemmuudesta sijaisvanhemman kanssa (Vanhanen 2014, 19). Sijaishuollon aikana sosiaalista vanhemmuutta toteuttavatkin pääasiassa sijaisvanhemmat tai muut

sijaishuollossa työskentelevät aikuiset huolehtimalla lapsen arkielämästä, hänen huolenpidostaan ja kasvatuksesta. Psykologinen vanhemmuus voi puolestaan kuulua erittäin suuressa määrin sijoitetun lapsen vanhemmalle, mutta se voi olla myös jaettua. (Kujala 2003, 46–47.) Myös Laurilan mukaan sijoitetulla lapsella voi olla kahdet psykologiset vanhemmat, mutta huonoimmassa tilanteessa lapsella ei ole ainuttakaan psykologista vanhempaa (Laurila 2008, 115). Biologinen tai sosiaalinenkaan vanhemmuus eivät takaa sitä, että lapsi tunnustaa aikuisen psykologiseksi vanhemmakseen. Jotta luottamuksellinen tunnesuhde syntyisi, edellyttää tämä vanhemmalta ensisijaisesti kasvatus- ja hoivastuuseen sitoutumista. Sijaisvanhempi on sosiaalisena vanhempana psykologisen vanhemmuuden saavuttamisen suhteen etulyöntiasemassa, sillä hänellä on jokapäiväinen mahdollisuus vastuun osoittamiseen ja kasvattajana toimimiseen. Tämäkään ei silti yksinään riitä psykologisen vanhempisuhteen saavuttamiseksi, mikäli lapsi ei samalla koe tulevansa rakastetuksi ja hyväksytyksi. (Valkonen 1995, 106–107.) Sijaishuollon aikana ei ole välttämättä mielekästä kiistellä siitä, kuka on lapsen sosiaalinen tai psykologinen vanhempi. Olennaista on sen sijaan, että vanhemmat ja sijaisvanhemmat voivat löytää itselleen sopivimman tavan jakaa vanhemmuus. (Vanhanen 2014, 19.)

4.3 Lapsikylävanhemmuus

SOS-Lapsikylissä tehdyissä aiemmissa tutkimuksissa on selvinnyt, ettei kukaan lapsista nimitä lapsikylävanhempaa äidiksi/isäksi tai sijaisäidiksi/sijaisisäksi, vaan lapset käyttävät lapsikylävanhemmasta käsitteitä kodin aikuinen, hoitaja tai he käyttävät lapsikylävanhemman etunimeä. Myös vanhemmat kutsuvat lapsikylävanhempia yleensä etunimeltä. (Vanhanen 2014, 29.) Lapsikylävanhempana toimimista voisi silti verrata sijaisvanhempana toimimiseen.

Sijaisvanhempien ensisijainen rooli on tarjota erityistä tukea tarvitseville ja monella tavoin kaltoinkohdelluille lapsille koti, jossa he voivat saada hoivaa ja huolenpitoa. Bäck-Kiianmaa ym. määrittelevät sijaisvanhemmalle viisi valmiutta, jotka ovat: lapsen suojeleminen ja hoivaaminen, lapsen kehityksen tukeminen ja

kehityksellisten viiveiden huomioiminen, lapsen läheisten ihmissuhteiden turvaaminen, sitoutuminen lapseen ja toimiminen luotettavana aikuisena sekä lapsen asioiden hoitaminen yhdessä muun tukiverkoston kanssa. (Bäck-Kiianmaa ym. 2012, 28–29.)

SOS-Lapsikylissä lapsista voi huolehtia joko nais- tai miespuolinen lapsikylävanhempi/sijaisvanhempi yksin tai yhdessä pariskuntana. Lapsikylävanhempien ja lasten yhteinen koti, lapsikylävanhempien sitoutuminen elämään lasten kanssa ja pysyvä kiintymyssuhde on tärkeintä. Ammatillisuus liittyy myös lapsikylävanhemman rooliin. (Pohls 2012, 170.) Lapsikylävanhempana toimimisen ydin on, että lapselle tarjoutuu mahdollisuus saada elämäänsä ainakin yksi aikuinen, joka on valmis vastaamaan lapsen kiintymistarpeeseen. Lapsikylävanhemman tulisi olla lapselle myös pysyvä ja turvallinen aikuinen. (Koisti-Auer 2002, 17.)

5 RINNAKKAINEN VANHEMMUUS

5.1 Rinnakkaisesta vanhemmuudesta

Rinnakkainen vanhemmuus on Miia Pitkäsen (2011) kehittämä termi vastamaan aiemmin usein käytettyä termiä jaettu vanhemmuus, jota käytetään silloin, kun puhutaan sekä sijoitetun lapsen vanhemman että sijaisvanhemman tai sijaishuolto paikan yhdessä toteuttamasta vanhemmuudesta. Ennen Pitkäsen kehittämää termiä rinnakkainen vanhemmuus, tunnetuksi ovat tulleet termit etävanhemmuus ja jaettu vanhemmuus. Virpi Kujala käyttää etävanhemmuuden ja jaetun vanhemmuuden termejä puhuttaessa sijoitettujen lasten vanhempain vanhemmuudesta. Kujala esittää, että etävanhemmuus ja jaettu vanhemmuus termeinä kuvaavat paremmin vanhempain roolia ja heidän kokemaansa vanhemmuuden laatua. Kujalan mielestä etävanhemmuus ja jaettu vanhemmuus mielletään enemmän vanhemmuudelle tilaa ja merkittävyyttä antavaksi kuin esimerkiksi termi biologinen vanhemmuus. Kujalan mukaan sijoitettujen lasten vanhemmat kokevat etävanhemmuuden ja jaetun vanhemmuuden enemmän normaaleina ja enemmän vanhemmuutta sisältävinä kuin biologinen vanhemmuus. (Kujala 2003, 14.)

Rotkirchin mukaan jaettu vanhemmuus on taas käsite, jolla tavallisimmin tarkoitetaan vanhemmuuden tasapuolista toteutumista. Ihanteellisesta jaetusta vanhemmuudesta (sharing) on Rotkirchin mukaan kyse silloin, kun kumpikin osapuoli osallistuu tasapuolisesti lapsen hoitoon. (Rotkirch 2000, 192.) Russell ja McMahon ovat puolestaan selvittäneet jaetussa vanhemmuudessa onnistumisen hyötyjä. Heidän mukaansa jaetussa vanhemmuudessa ei ole vain kyse pelkästään tasapuolisesta hoitosuhteesta lapseen, vaan aidon yhteistyökumppanuuden syntymisestä vanhemman ja sijaisvanhemman välille ja tämän yhteistyökumppanuuden päämääränä on lapsen hyvinvointi. Russellin ja McMahonin mukaan, mikäli jaetussa vanhemmuudessa onnistutaan, vaikuttaa se positiivisesti lapsen kehitykseen ja hänen psyykkiseen terveyteensä. Toimiva jaettu vanhemmuus vähentää myös konflikteja vanhemman ja sijaisvanhemman välillä

ja vanhemman luotto sijaisvanhempaa kohtaan kasvaa, sillä vanhemmalle on välittynyt tunne siitä, että sijaisvanhempi pitää lapsesta/lapsista hyvää huolta. (Russell & McMahon 2005.)

Pitkäsen toteuttamassa käytäntötutkimuksessa *Vastuun paikka! Vanhempien tukeminen lapsen huostaanotossa* (2011), Pitkänen on haastatellut sijoitettujen lasten vanhempia ja koonnut vanhempien kokemuksia tuesta, lastensuojelutyöstä ja vanhemmuudesta lapsen sijoituksen aikana. Pitkäsen tutkimuksessa lapsen kasvatusvastuu nähtiin olevan sijaishuollolla, mutta lapsen ja vanhemman välinen emotionaalinen suhde näyttäytyi hyvin yksityisenä. Tutkimukseen osallistuneille vanhemmille oli tärkeää, että huoltajina he saivat mahdollisuuden vaikuttaa tiettyihin lastansa koskeviin ratkaisuihin. Rinnakkaisessa vanhemmuudessa puolestaan korostui toimiva yhteistyö vanhemman ja sijaishuoltopaikan välillä. (Pitkänen 2011, 5–7.) Nykyistä lastensuojelulakia (417/2007) valmisteltaessa kiinnitettiin erityistä huomiota juuri vanhemman (huoltajan) kanssa tehtävään yhteistyöhön sijaishuollon aikana ja erityisesti pykälien 45 ja 52 mukaisesti lastensuojelun työntekijöillä on velvollisuus olla yhteistyössä huoltajien kanssa. (Gauffin 2012, 8–9.)

Pitkäsen mukaan rinnakkaisen vanhemmuuden käsite korostaa vanhemman omaa roolia lapsen elämässä sijaishuoltomuodon rinnalla. Pitkäsen tutkimuksessa vanhemmuus ei kuvautunut vanhempien kokemuksissa jaettuna tai toisaalta yhteisenä sijaishuoltopaikan kanssa, jolloin vanhemmuus luovutetaan kokonaan itseltä pois, vaan vanhempien kokemuksissa korostui vanhemmuuden toteuttaminen ammatillisista lähtökohdista mukana olevien aikuisten rinnalla. Vanhemmilla oli myös luotto siihen, että lapselle omien vanhempien merkitys oli huostaanotosta huolimatta selvä. Pitkänen näkee, että rinnakkaisessa vanhemmuudessa korostuu perhesuhteiden yksityisyys. Sijoitetun lapsen ja hänen vanhempansa välinen suhde rakentuu sijaishuollon aikanakin emotionaalisista ja yksityisistä lähtökohdista, joita ei lapsen sijoituksen vuoksi tarvitse jakaa henkilökohtaisen ulkopuolelle. (Pitkänen 2011, 88–89.) Vanhemmuus on yksityistä myös lapsen näkökulmasta ja se rakentuu lapsen emotionaalisina kokemuksina. Pitkäsen mukaan, jos sijoitetun lapsen vanhemmalla on mahdollisuus to-

teuttaa omaa vanhemmuutta sijaishuollon rinnalla, vahvistaa tämä vanhemman hyväksyntää lapsen sijoitusta kohtaan. Kun vanhemmat hyväksyvät lapsensa sijoituksen, lapsen mahdollisuus hyötyä sijaishuollosta vahvistuu. Pitkäsen tutkimuksessa rinnakkainen vanhemmuus näkyi käytännössä tietynlaisen tasapainon löytymisenä sijoitetun lapsen vanhemman omaan vanhemmuuteen liittyen. Moni vanhempi tosin toivoi, että voisi vastata lapsen arjesta kokonaan. Merkitsevästä on, että lapsen asiat ovat sijaishuollossa hyvin ja lapsen ja vanhemman välinen suhde mahdollistuu. (Pitkänen 2011, 89 – 90.)

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

6.1 Tausta, tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Valikoimme ja rajasimme tutkimukseni aiheen yhdessä toimeksiantajani Kaarinan SOS-lapsikylän vastaavan ohjaajan Martti Haikan sekä sosiaalityöntekijän Sonja Vanhasen kanssa toukokuun 2015 loppupuolella. Lopullinen tutkimusaiheeni ei suinkaan ollut ensimmäinen aihe, josta lähdin opinnäytetyötäni tekemään, vaan jo kolmas. Kaksi aikaisempaa opinnäytetyöni aihetta vaihtuivat kevään 2015 aikana erinäisistä syistä, mutta onneksi lopullinen aihe saatiin viimein rajatuksi.

Tutkimuksen lähtökohtana oli tarve selvittää SOS-Lapsikylään sijoitettujen lasten vanhempien kokemuksia omasta vanhemmuudestaan sijoituksen aikana ja siitä, toimiiko rinnakkainen vanhemmuus Kaarinan SOS-lapsikylässä ja tukeeko Kaarinan SOS-lapsikylä vanhempien vanhemmuutta. Tutkimustuloksista toimeksiantaja saa ajantasaista kokemustietoa, jota voidaan käyttää toiminnan kehittämisen tukena Kaarinan SOS-lapsikylässä.

SOS-Lapsikylä on kehittänyt aktiivisesti avohuollon palvelujaan ja kehittämisen myötä on löydetty monia toimivia työmuotoja ja menetelmiä perheiden auttamiseksi, tämä on herättänyt lapsikylissä ajatuksen, olisiko mahdollista tehdä enemmän, jotta voitaisiin tukea enemmän myös sijoitetun lapsen perhettä? (Vanhanen 2014, 7). Tämän ajatuksen myötä syntyi Sijoitetun lapsen ja hänen perheensä jälleen yhdistäminen -hanke, jonka tavoitteena oli kehittää SOS-Lapsikylän työskentelytapoja lapsen sijoituksen aikaisessa perheiden tukemisessä ja jälleenyhdistämisessä. Hankkeessa selvitettiin haastattelemalla SOS-Lapsikyliin sijoitettujen lasten ja heidän vanhempiansa kokemuksia siitä, miten heidän perheensä on kohdattu ja miten sitä on tuettu lapsen sijoituksen aikana. Haastateltavien perheiden lapset olivat sijoitettuna Kaarinan, Tapiolan, Punkaharjun, Vihannin ja Lapin lapsikyliin. (Vanhanen 2014, 20 – 21.)

Kaarinan SOS-lapsikylässä kaivataan kuitenkin vielä paikallista kehittämistä vanhempien kanssa tehtävään yhteistyöhön lapsen sijoituksen aikana ja erityisesti rinnakkainen vanhemmuus oli aihe, josta kaivattiin vielä tarkempaa tutkimustietoa edellä mainitun kehittämishankkeen toteuttamisen jälkeenkin (Vanhanen henkilökohtainen tiedonanto 20.5.2015). Pidän tärkeänä sitä, että vanhempien oma ääni saadaan kuuluviin, jotta heidän todelliset ajatuksensa ja tarpeensa voidaan huomioida. Vanhempien kokemustieto on myös keskeisessä asemassa Kaarinan SOS-lapsikylän toimintaa kehitettäessä.

Tutkimukseni tavoitteena oli selvittää Kaarinan SOS-lapsikylään sijoitettujen lasten vanhempien kokemuksia rinnakkaisen vanhemmuuden toimivuudesta heidän ja lapsikylävanhempien välillä sekä tuottaa tietoa siitä, miten vanhemmat kokevat oman vanhemmuutensa sijaishuollon rinnalla. Lisäksi tavoitteenani oli selvittää kokevatko vanhemmat saavansa vanhemmuuteensa tukea Kaarinan SOS-lapsikylältä.

Tutkimusongelmanani oli selvittää miten rinnakkainen vanhemmuus toimii Kaarinan SOS-lapsikylässä sijoitettujen lasten vanhempien näkökulmasta. Lähdin selvittämään vastausta tutkimusongelmaani kolmen tutkimuskysymyksen kautta.

Tutkimuskysymyksiäni olivat:

1. Miten Kaarinan SOS-lapsikylään sijoitettujen lasten vanhemmat kokevat oman vanhemmuutensa sijaishuollon rinnalla?
2. Millaisena Kaarinan SOS-lapsikylään sijoitettujen lasten vanhemmat kokevat rinnakkaisen vanhemmuuden heidän ja lapsikylävanhempien välillä?
3. Miten Kaarinan SOS-lapsikylä tukee sinne sijoitettujen lasten vanhempien vanhemmuutta sijaishuollon rinnalla?

6.2 Tutkimusmenetelmä

Tutkimukseni on laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus. Lähtökohtana laadullisessa tutkimuksessa on todellisen elämän kuvaaminen (Hirsjärvi ym. 2012, 161). Laadullisessa tutkimuksessa pyritään ymmärtämään tutkimuksen kohteen laatua, ominaisuuksia ja merkityksiä kokonaisvaltaisesti. (Jyväskylän yliopisto 2015.) Tässä tutkimuksessa selvitettiin Kaarinan SOS-lapsikylään sijoitettujen lasten vanhempien kokemuksia omaan vanhemmuuteensa ja rinnakkaiseen vanhemmuuteen liittyen sekä vanhempien kokemuksia Kaarinan lapsikylän antamasta tuesta heidän vanhemmuudelleen. Tutkimuksessa pyrittiin myös ymmärtämään niitä merkityksiä, joita vanhemmat edellä mainituille asioille antavat.

Laadullisessa tutkimuksessa itse tutkimus on luonteeltaan kokonaisvaltaista tiedon hankintaa, ja tietoa kerätään usein ihmisiltä luonnollisissa ja todellisissa tilanteissa. Laadullista tutkimusta tehtäessä tutkija pyrkii paljastamaan odottamattomia seikkoja tutkimuksen kohteesta ja tämän vuoksi lähtökohtana ei ole teorian tai hypoteesien testaaminen vaan aineiston yksityiskohtainen ja monitahoinen tarkastelu. Pääasiallisena tiedonkeruumenetelmänä laadullisessa tutkimuksessa on yleensä haastattelu, sillä haastattelussa tutkittavien omat näkökulmat ja heidän oma äänensä pääsevät kuuluviin. (Hirsjärvi ym. 2012, 164.) Tutkimukseni keskiössä ovat vanhempien henkilökohtaiset ja subjektiiviset näkemykset sekä kokemukset, joita pyrin nostamaan esiin ja siksi valitsin tiedonkeruumenetelmäkseni teemahaastattelun.

Teemahaastattelu on haastattelumenetelmä, joka sallii tutkittavien henkilöiden mahdollisimman luontevan ja vapaan reagoinnin. Teemahaastattelu on keskustelunomainen haastattelumuoto, jossa korostuu vuorovaikutus, ja näin tutkijalle avautuu mahdollisuus lähestyä inhimillisen käyttäytymisen ehkä vaikeimmin tutkittavia ilmiöitä: tietoisuutta, aikomuksia ja elämyksiä. Menetelmänä teemahaastattelu on saanut nimensä siitä, että sille on tyypillistä kohdentaa keskustelua tiettyihin teemoihin. Teemahaastattelu on puolistrukturoitu haastattelumenetelmä. Tämä johtuu siitä, että haastattelun aihepiirit eli teema-alueet ovat tiedossa, mutta menetelmästä puuttuu kuitenkin strukturoidulle haastattelulle luon-

teenomainen kysymysten tarkka muoto ja järjestys. Kun haastattelurunkoa laaditaan, ei laadita yksityiskohtaista kysymysluetteloa vaan teema-alueuettelo. Haastattelutilanteessa teema-alueet operationaalistetaan kysymyksillä. (Hirsjärvi & Hurme 1995, 7–41.)

Tutkimuksessani haastattelun teema-alueet olivat vanhempien kokemukset omasta vanhemmuudestaan, vanhempien kokemukset lapsikylävanhemman vanhemmuudesta, toimiminen vanhempana rinnakkain ja SOS-Lapsikylä vanhemmuuden tukijana. Ensimmäiseksi mainitsemani teeman kautta pyrin selvittämään millaiset asiat tekevät vanhemmasta omasta mielestään vanhemman lapselleen, millaiset asiat vahvistavat hänen tunnettaan ja rooliaan vanhempana sekä millainen suhde vanhemman ja lapsen välillä vallitsee. Toiseksi mainitsemani teeman kautta pyrin saamaan selville vanhempien ajatuksia ja kokemuksia lapsikylävanhemman toteuttamasta vanhemmuudesta sekä lapsikylävanhemman ja lapsen välisestä suhteesta. Kolmannen teeman kautta pyrin selvittämään vanhempien kokemuksia siitä, miten rinnakkainen vanhemmuus toimii tällä hetkellä vanhempien ja sijaishuollon välillä. Neljännen teema-alueen tarkoituksena oli puolestaan selvittää kokevatko vanhemmat saavansa vanhemmuuteensa tukea ja arvostusta SOS-Lapsikylältä ja samalla selvittää, millaisia kehitysehdotuksia vanhemmuuden tukemiseen liittyen vanhemmilla mahdollisesti olisi antaa SOS-Lapsikylälle.

6.3 Aineiston hankinta, käsittely ja analyysi

Tutkimukseni kohdejoukkona olivat Kaarinan SOS-lapsikylään sijoitettujen lasten vanhemmat ja heistä haastatteluun osallistui yhteensä neljä. Yhteensä Kaarinan SOS-lapsikylään sijoitettujen lasten vanhempia on 33 (Haikka 2015). Haastateltavien vanhempien saaminen oli minulle erittäin haasteellista, sillä en Kaarinan SOS-lapsikylän ulkopuolelta tulevana opiskelijana voinut saada haltuuni vanhempien nimiä tai yhteystietoja, elleivät vanhemmat itse olleet antaneet tähän suostumustaan. Päädyimme yhdessä Kaarinan SOS-lapsikylän vastaavan ohjaajan Martti Haikan kanssa siihen, että hän ottaisi vanhempiin yhteyt-

tä ja kyselisi heiltä suostumusta osallistua tutkimukseeni ja haastatteluun. Kesä- ja syyskuun 2015 välisenä aikana, vastaava ohjaaja otti vanhempiin yhteyttä kirjallisesti tai suullisesti. Kaikista Kaarinan SOS-lapsikylään sijoitettujen lasten vanhemmista tavoitettiin ja kutsuttiin tutkimukseen yhteensä 27 vanhempaa, joista haastatteluun osallistui lopulta neljä vanhempaa. Koska laadullisella tutkimusmenetelmällä toteutetussa tutkimuksessa ei ole tärkeää tutkimusaineiston määrää vaan laatu, ja koska tavoitteena on, että tutkimusaineisto toimii apuvälineenä tutkittavan asian tai ilmiön ymmärtämisessä, en kokenut haastateltavien vähäisyyttä ongelmaksi (Vilkka 2005, 126). Haastateltavaksi suostuneet vanhemmat antoivat oman suostumuksensa omien yhteystietojensa luovuttamiseen minulle. Tämän jälkeen olin vielä itse henkilökohtaisesti puhelimitse yhteydessä vanhempiin ja sovin heidän kanssaan haastatteluiden ajankohdat. Tutkimuksesta kiinnostuneille vanhemmille lähetettiin heidän niin halutessaan myös erillinen kutsukirje haastatteluun (Liite 1). Hirsjärven ym. mukaan aineiston koko on säädeltävä sellaiseksi, ettei tiedon keruuseen kulu liikaa aikaa (Hirsjärvi ym. 2012, 179). Itselläni aikaväli, jolloin minulla oli mahdollista toteuttaa haastattelut oli erittäin lyhyt, koska lopullinen tutkimusaiheeni rajautui vasta toukokuun 2015 loppupuolella. Kaikki haastattelut toteutettiin syyskuun 2015 aikana.

Tutkimusaineistoni koostuu neljästä nauhoitetusta ja litteroidusta yksilöhaastattelusta. Teemahaastattelulla kerätty aineisto on usein erittäin runsas, joten siksi koin haastatteluiden nauhoittamisen välttämättömänä (Hirsjärvi & Hurme 1995, 108). Jokaiselta haastateltavalta kysyttiin lupa haastattelun nauhoittamiseen etukäteen ja heille selvitettiin, että nauhoitettu haastattelu muutetaan kirjalliseen muotoon eli litteroidaan, jonka jälkeen nauhoitteet tuhoetaan. Kaikki haastattelut toteutettiin puhelinhaastatteluina, sillä jokainen haastatteluun suostunut vanhempi tätä toivoi. Käytännössä puhelinhaastattelut toteutettiin niin, että soitin sovittuna haastatteluajankohtana haastateltavalle, laitoin puhelimeni kaiuttimelle, nauhurin päälle ja näin haastattelut saatiin tallennettua. Haastattelut kestivät 20 minuutista 45 minuuttiin. Toteutin haastattelut kotoani käsin, jotta pystyin minimoimaan kaikki mahdolliset häiriötekijät.

Noudatin haastatteluissa etukäteen laatimaani teema-alueuetteloa, jossa jokaisen teema-alueen alla oli lisäksi tukikysymyksiä ja teemaan liittyviä aihepiirejä, joista oli mielestäni haastattelussa syytä keskustella (Liite 2). Haastatteluissa koin tilan jättämisen vapaammalle keskustelulle tärkeänä. Joidenkin vanhempien kanssa keskustelua syntyi enemmän kuin toisten kanssa.

Haastatteluiden ja niiden nauhoittamisen jälkeen, muutin nauhoitteet tekstimuotoon, jotta voisin tutkia kerättyä tutkimusaineistoa. Haastatteluaineiston tekstimuotoon muuttamista kutsutaan litteroinniksi. Litteroinnin tarkkuus vaikuttaa tutkimuksen luottamuksellisuuteen, joten siksi päätin itse litteroida haastatteluissa syntyneet nauhoitteet perinteisen litteroinnin avulla, eli sanatarkasti sanasta sanaan. (Vilkkä 2005, 115–116; Kamppinen 1995, 49.) Litteroin aineiston Word-tekstinkäsittelyohjelmaa käyttäen. Litteroinnin jälkeen kävin tekstimuotoon muuttamani aineiston läpi perusteellisesti ja tulin siihen tulokseen, että litteroin tekstin vielä uudelleen yleiskielisen litteroinnin avulla lisätäkseen haastateltavieni anonymiteettia, eli tunnistamattomuutta. Yleiskielisessä litteroinnissa murreilmaukset käännetään yleiskielelle ja lauserakenteet muutetaan kieliopillisesti oikeaan suuntaan, myös erilaiset ajatussisältöön kuulumattomat täytesanat karsitaan pois. (Kamppinen 1995, 49.)

Analysoin tutkimusaineistoni teemoittelun avulla. Teemoittelussa laadullinen aineisto pilkotaan ja ryhmitellään erilaisten aihepiirien mukaan. Teemoittelussa ideana on etsiä aineistosta tiettyä teemaa kuvaavia näkemyksiä. Koska toteutin aineiston keruun teemahaastattelun avulla, aineiston pilkkominen helpottui, sillä haastattelun teemat muodostivat jo itsessään jäsenyyksen aineistoon. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 93.)

7 TUTKIMUSTULOKSET

7.1 Vanhempien kokemukset omasta vanhemmuudestaan

Haastatteluissa vanhemmat kertoivat asioista, jotka tekevät heidän mielestään heistä lapsensa/lastensa vanhemman. Kaksi vanhemmista mainitsi luottamuksen heidän ja lastensa välillä olevan yksi asia, mikä teki heistä vanhemman lapsilleen. Kaksi vanhempaa mainitsi myös yhteydenpidon tärkeyden sekä tapaukset lastensa kanssa vaikuttavan omaan kokemukseensa vanhemmuudesta. Yksi vanhemmista piti tärkeänä tuen antamista omalle lapselleen. Toinen vanhempi koki tärkeänä lapsesta välittämisen ja huolenpidon. Yksi vanhemmista mainitsi myös huoltajuuden tekevän hänestä lapsensa vanhemman.

Haastateltavat vanhemmat kertoivat myös kokemuksiaan siitä, millaiset asiat vahvistavat heidän rooliaan lastensa vanhempana. Yksi haastatteleistani vanhemmista kertoi, että lasten kaipaama tuki häneltä vahvisti hänen rooliaan vanhempana. Hän kuvasi asiaa seuraavasti.

Jos tosiaan lapsi voi kertoa ja kertoo minulle omista asioistaan ja sellaisista henkilökohtaisista asioistaan. Ja että lapset odottavat minulta mielipidettä ja tukea siinä. Haluavat kuulla minun mielipiteeni asiaan. (V1)

Yksi vanhemmista kertoi rakkauden omaan lapseensa vahvistavan hänen rooliaan vanhempana. Sama vanhempi mainitsi myös lapsikylävanhemman yhteydenottojen ja lapsen kuulumisten kertomisen olevan hänelle tärkeitä asioita vanhemmuuden vahvistumisessa. Toinen mainitsi sen, että lapset ovat hänen luonaan fyysisesti läsnä ja pitävät häneen yhteyttä, vahvistavan hänen rooliaan vanhempana. Edellisten näkemysten lisäksi yksi vanhemmista kertoi hänelle olevan tärkeää, että lapsilla on hyvä olla ja heillä menee hyvin, vahvistavan omaa rooliaan vanhempana.

Kaikki haastatteleistani vanhemmista kuvasivat omaa suhdettaan lapseensa/lapsiinsa hyväksi. Kaikki vanhemmat kokivat heidän ja lastensa välisen suhteen olevan myös läheinen. Vanhemmat kuvasivat läheisyyden tasoa melko

läheisestä suhteesta erittäin läheiseen suhteeseen heidän ja lapsensa/lastensa välillä. Yksi vanhemmista kuvasi suhdettaan lapsiinsa seuraavasti.

Erittäin lämpöiset (välit). Meillä on todella avoimet välit. Me voimme puhua asiasta kuin asiasta. Ei tarvitse salailla. (V3)

Kysyin jokaiselta vanhemmalta siitä, mikä heidän ja heidän lastensa välisessä suhteessa on vanhempien mielestä erityistä. Kahden vanhemman mielestä heidän ja lastensa välisestä suhteesta teki erityisen suhteen lämpimyyttä.

Me halaamme, kun eroamme ja näemme. Ennen nukkumaanmenoakin halaamme. (V3)

Toiset kaksi vanhempaa pitivät heidän ja lastensa välisessä suhteessa erityisenä suhteen luottamuksellisuutta ja avoimuutta. Toinen heistä kuvasi hänen ja lapsensa/lastensa välisen suhteen erityispiirteitä seuraavasti.

Minä tuon aina esille sitä luottamusta. Että vaikka kuinka maailma murjoo tai kaveri tai mikä vaan, niin minä olen aina olemassa ja minuun voi aina luottaa. - - Että lapsilla olisi siellä sellainen tunne, että - - minä olisin sellainen järkähtämätön peruskallio. Että he tietävät sen, vaikka emme ihan päivittäin olekaan tekemisissä - - mutta he tietävät minut, että olen aina olemassa ja aina saatavilla, jos haluaa ja tavoitettavissa. (V1)

Kysyin vanhemmilta haastatteluissa myös siitä, että kokevatko he voivansa olla riittävästi läsnä lapsensa/lastensa arjessa ja elämässä. Kolme vanhemmista kertoi, että he kokevat voivansa olla riittävästi läsnä lastensa arjessa ja elämässä tällä hetkellä. Yksi vanhemmista koki, että hän ei voinut olla riittävästi läsnä lapsensa/lastensa arjessa ja elämässä, sillä heidän tapaamisensa rajoittuivat vain viikonloppuihin. Kysyin kyseiseltä vanhemmalta, kuinka paljon enemmän hän toivoisi voivansa olla läsnä lapsensa/lastensa arjessa ja elämässä. Vanhempi kertoi, että hän haluaisi lastensa palaavan takaisin kotiin hänen luokseen.

Minä haluaisin ihan, että pääsisivät vaikka takaisin kotiin - - kun siellä (lapsikylässä) on alkanut vain menemään asiat huonommin. (V2)

Kokonaisuudessaan tässä teema-alueessa vanhempien kokemuksista oli huomattavissa se, kuinka tärkeänä he kokivat heidän ja lastensa välisen suhteen ja että vanhemmat pitivät tärkeänä sitä, että he saavat olla läsnä lastensa elämässä.

sä. Vanhemmat kokivat roolinsa lastensa vanhempina tärkeäksi ja halusivat olla lapsilleen niitä, keneen lapsi voi aina luottaa ja tukeutua.

7.2 Vanhempien kokemukset lapsikylävanhemman vanhemmuudesta

Haastatteluissa keskustelin vanhempien kanssa siitä, millaisena vanhempina he kokevat lapsikylävanhemman lapselleen/lapsilleen. Yksi vanhemmista koki lapsikylävanhemman parhaana mahdollisena vanhempina omalle lapselleen. Toinen vanhempi toi esille, että hän koki lapsikylävanhemman asettavan lapselleen/lapsilleen liiankin tiukkoja sääntöjä. Hän vertasi lapsikyläkodin sääntöjä ”normaalin” lapsiperheen sääntöihin ja koki lapsikyläkodin säännöt tiukemmiksi kuin yleensä lapsiperheissä on.

Siellä on vähän tiukemmat säännöt kuin yleensä niin sanotusti normaalissa lapsiperheessä. Että sitä minä en ole oikein ymmärtänyt. (V2)

Kaksi vanhemmista toi esille lapsikylävanhemman vaihtuvuuden, eivätkä siksi oikein osanneet sanoa, millaisena vanhempina he kokivat nykyisen/nykyiset lapsikylävanhemmat lapselleen/lapsilleen. Kumpikin kyseisistä vanhemmista koki lapsikylävanhemman vaihtumisen olleen kova kolaus lapselleen/lapsilleen ja keskustelusta välittyi, että se on ollut negatiivinen kokemus myös kyseisille vanhemmille.

Siellä vaihtuu se (lapsikylävanhempi) koko ajan. - - On ollut myös sellaisia vanhempia, jotka soittavat ja pitävät minut ajan tasalla. - - Tämä (lapsikylävanhempi), joka sieltä nyt jäi pois, niin kyllä se harmitti minua ja se näkyy lapsissakin. Se oli kauhea kolaus heille. - - Välittääkö meistä nyt sitten kukaan? Tällaista viestiä on tullut vähän minullekin - - että ei nuo tajua, eikä nuo välitä. Meille vaan heittelee uusia ihmisiä. - - Sanotaan, ettei se nuoreen vaikuttaisi, mutta kyllä se vaan näkyy. (V3)

Nyt se (lapsikylävanhempi) on muuttunut, että nyt sillä ei ole mitään merkitystä. Aikaisemmin suhde oli hyvä - - ja hän, kuka oli lomittajanakin, niin häneenkin oli hyvä suhde. Nyt siellä on ihan kuka sattuu ja (lapsilla) ei ole minkäänlaista suhdetta niihin vanhempiin. Ainahan eri ihminen on eri ihminen. - - Eihän siellä ole vakituista (lapsikylävanhempaa) ollenkaan. - - Se vaikuttaa negatiivisesti (lapsiin). (V4)

Kysyin vanhemmilta, että onko heidän mielestään lapsikylävanhemman ja heidän lapsensa/lastensa välisessä suhteessa jotain erityistä. Yksi vanhemmista

koki lastensa luottavan yli kaiken lapsikylävanhempaansa. Vanhempi koki myös, että lapsikylävanhemman ja hänen lapsensa/lastensa välistä suhdetta kuvastaa turvallisuus ja välittäminen. Kolme haastattemistani vanhemmista koki, ettei lapsikylävanhemman ja heidän lastensa välisessä suhteessa ollut mitään erityistä. Kaksi heistä kertoi, että lapsikylävanhemman ja heidän lastensa välinen suhde ei ole erityinen lapsikylävanhempien vaihtuvuuden vuoksi. Toinen näistä vanhemmista koki, että riippuen siitä kuka lapsikylävanhemmista lapsikyläkodissa milloinkin on paikalla, sujuvat asiat toisten lapsikylävanhempien kanssa paremmin kuin toisten kanssa. Toinen vanhemmista taas koki, ettei lapsikylävanhemmalla ja hänen lapsillaan ollut minkäänlaista suhdetta.

Riippuen vähän siitä, kuka (lapsikylävanhemmista) siellä on, niin aika tulista on touhu. En tiedä, mistä asia johtuu, mutta - - toisten (lapsikylävanhempien) kanssa asiat sujuvat taas ihan hyvin. Tämä on vaikea tilanne, kun ei ole sitä vakituista ihmistä siinä. (V3)

Ei heillä ole suhdetta ollenkaan. Näillä uusilla (lapsikylävanhemmilla) ei ole minkäänlaista suhdetta (lapseen/lapsiin). (V4)

Vanhemmat kertoivat haastatteluissa myös siitä, mitä he itse toivoisivat lapsikylävanhemman ja lapsensa/lastensa väliseltä suhteelta. Yksi vanhemmista koki, että hänen lapsensa/lastensa ja lapsikylävanhemman välinen suhde on tällä hetkellä paras mahdollinen, eikä hän nähnyt suhteessa olevan parannettavaa.

En minä kyllä osaa sen lisäksi, mitä se nyt jo on - - en minä koe, että olisi minkäänlaista parannettavaa. (V1)

Toinen vanhempi toivoi lapsensa/lastensa ja lapsikylävanhemman välille riidattomia välejä ja että lapsi viihtyisi lapsikylävanhemman kanssa lapsikyläkodissa.

Minä toivoisin, että lapsilla menisi sillä tavalla suhteellisen hyvin aikuisen kanssa siellä - - että ei tulisi mitään isompia riitoja. - - Viihtyisivät (lapset) olla siellä - - eikä olisi mitenkään paha olla. (V2)

Kaksi vanhemmista toivoi lastensa ja lapsikylävanhemman väliseltä suhteelta pysyvyyttä. Toinen heistä toivoi myös, että lapsikylävanhempi pitäisi parempaa kuria lapsikyläkodissa. Keskustelusta kyseisen vanhemman kanssa välittyi myös se, että hän toivoi lapsikylävanhemman ja lapsensa/lastensa väliseltä suhteelta lämpimyyttä ja välittämistä.

Minä en oikein toivo mitään muuta, kuin että sinne saisi sen vakituisen (lapsikylävanhemman) ja vähän paremman kurin nuorille. Näille nuorille kuri on siellä mielestäni aika löysää. Ei monenkaan kotona onnistuisi - - ei meillä ainakaan, jos tultaisiin kahdeltatoista kotiin. - - Ja että se yhteys nuorten ja sen ihmisen välillä on sellainen lämmin - - normaalia arkea - - että välitetään. (V3)

Vanhemmista suurempi osa näki lapsikylävanhemman vanhemmuudessa sekä lapsikylävanhemman ja lapsen/lasten välisessä suhteessa enemmän kehitettävää kuin kehuttavaa. Suurin syy tähän oli lapsikylävanhemman vaihtuvuus. Yksi vanhempi koki lapsikylävanhemman parhaana mahdollisena omalle lapselleen/lapsilleen.

7.3 Toimiminen vanhempana rinnakkain

Keskustelin haastatteluissa vanhempien kanssa siitä, että kokevatko he voivansa toteuttaa omaa vanhemmuuttaan sijaishuollon rinnalla niin kuin toivoisivat. Kaikki neljä vanhempaa kokivat voivansa toteuttaa vanhemmuuttaan toivomallaan tavalla. Yksi vanhemmista koki voivansa toteuttaa omaa vanhemmuuttaan sijaishuollon rinnalla toivomallaan tavalla, sillä hän koki, että hänen mielipiteensä ja toiveensa otetaan aina hyvin huomioon ja hän saa olla mukana vaikuttamassa lastansa/lapsiansa koskevaan päätöksentekoon.

Minä olen saanut kyllä (toteuttaa). Ihan kaikki, mitä olen pyytänyt onnistuu kyllä juttelemalla, jos tulee jotain erityistä. Minä koen sen näin. (V3)

Ja olet kokenut, että olet saanut vaikuttaa päätöksiin, mitä tehdään? (T)

Juu olen ja olen ollut todella paljon niissä mukana ja olen saanut olla mukana yhdessä tuumimassa, että miten mennään eteenpäin tämän asian kanssa. (V3)

Kysyin vanhemmilta, että miten he kokevat vanhempana toimimisen lapsikylävanhemman kanssa rinnakkain, ja onko rinnakkainen vanhemmuus vanhempien mielestä heidän ja lapsikylävanhemman välillä toimivaa. Kolme vanhempaa kertoi rinnakkaisen vanhemmuuden heidän ja lapsikylävanhemman välillä olevan toimivaa tällä hetkellä. Yksi kyseisistä vanhemmista kertoi, ettei rinnakkainen vanhemmuus ollut aluksi toimivaa hänen ja lapsikylävanhemman välillä.

No tällä hetkellä - - on nyt toiminut näiden kahden ihmisen kanssa todella hyvin, että ei ole tullut mitään ongelmia. Kaikki tiedot ovat kyllä tulleet minulle. Aluksi se

oli aika nihkeää, että jouduin aika kovastikin sanomaan, ettei minulle kerrota mitään. (V3)

Yksi vanhempi koki, että rinnakkainen vanhemmuus hänen ja lapsikylävanhemman välillä ei ole toimivaa tällä hetkellä ja tämä johtuu lapsikylävanhempien vaihtuvuudesta.

Kun siellä on aina eri ihminen. Aina, kun sinne soittaa tai sieltä soitetaan, niin siellä vastaa eri ihminen. Vaihtuu niin tiheään tahtiin, niin ei heihin saa mitään kontaktia. Ei siellä ole vakituista (lapsikylävanhempaa) tällä hetkellä ollenkaan, (V4)

Haastatteluissa keskustelin vanhempien kanssa myös siitä, kuka heidän mielestään on vastuussa heidän lastensa kasvatuksesta. Yksi vanhemmista koki, että hänen lapsensa/lastensa kasvatustavastuu on kokonaan SOS-Lapsikylällä, eikä hän kokenut itse olevansa siitä vastuussa. Kolme vanhemmista oli sitä mieltä, että heidän lastensa kasvatustavastuu on sekä heillä että lapsikylävanhemmalla. Yksi kyseisistä vanhemmista koki myös vastaavan ohjaajan olevan vastuussa lapsensa/lastensa kasvatuksesta. Keskusteluista kävi myös ilmi, että kaksi kyseessä olevista kolmesta vanhemmista piti tärkeänä myös sitä, että sekä vanhemmalla että sijaishuollolla on kasvatuksessaan yhteinen linja.

Kyllähän se on yhdessä, yhteistyössä. Arjen asioista vastaa lapsikylävanhempi, mutta lapsikylävanhemmilla pitää olla biologisten vanhempien tuki sille hommalle - - että se on yhtenevää. Tällä hetkellä se on tällainen jaettu vanhemmuus. (V1)

No varmaankin siellä perheessä, kuka se sitten onkin. Sitten tämä vastaava ohjaaja, ja sitten tietenkin minä. Tässä on nyt tällainen rinki ja hirveän hyvä onkin. Vastuuhän se siellä pitää olla, missä tämä huostaanottokin on ollut - - ja että puhutaan yhdessä mitä tehdään - - että ei täällä (vanhemman luona) ole sen kummempaa - - sen arjen pitää olla samanlaista täällä ja siellä (lapsikylässä) - - niin se on toiminut hirveän hyvin. (V3)

Suurin osa vanhemmista koki vanhempana toimisen sijaishuollon rinnalla sujuvana ja rinnakkaisen vanhemmuuden heidän ja lapsikylävanhempien välillä toimivana. Suurin osa vanhemmista oli myös sitä mieltä, että heidän lastensa kasvatustavastuu on sekä heillä että sijaishuollolla ja yhteistä linjaa kasvatuksessa toteutetaan rinnakkain.

7.4 SOS-Lapsikylä vanhemmuuden tukijana

Haastatteluissa keskustelin vanhempien kanssa SOS-Lapsikylän osoittamasta kunnioituksesta ja arvostamisesta vanhempien vanhemmuutta kohtaan. Kysyin vanhemmilta, että kokivatko he, että SOS-Lapsikylässä kunnioitetaan ja arvostetaan heitä lastensa vanhempana riittävästi ja miten tämä kunnioitus ja arvostus heille välittyy. Kolme vanhempaa koki, että SOS-Lapsikylässä heitä kunnioitetaan ja arvostetaan lastensa vanhempina riittävästi. Kunnioitus ja arvostus välittyi kyseisille vanhemmille muun muassa siten, että heidän mielipiteitään ja toiveitaan otetaan lapsikylässä huomioon ja heitä pyydettiin osallisiksi lapsiaan koskeviin palavereihin. Kyseiset vanhemmat toivat myös esille lapsikylän henkilökunnan ja lapsikylävanhempien yhteydenotot vanhempaan välittävän heille tunteen siitä, että heidän vanhemmuuttaan kunnioitetaan ja arvostetaan.

Kyllä kunnioitetaan ja arvostetaan ja otetaan huomioon. Minä tunnen niin, että en ole sen kummempi ihminen kuin kukaan muukaan. - - Eilenkin tuli tekstiviesti (lapsikylävanhemmalta) - - tuli kiitosta, että olen saanut lapsen rauhalliseksi - - se on ihanaa - - se lämmitti sydäntä, että siellä (lapsikylässä) muistettiin, että olen tehnyt jotain parantaakseni (lapsen) pahaa oloa. - - Se on arvostamista, että minut pyydetään palaveriin - - ja sekin on arvostamista, että tuo vastaava ohjaaja soittaa minulle ja lähettää tekstiviestejä - - että minut huomioidaan siellä. (V3)

Yksi vanhemmista kertoi, että hänestä tuntuu välillä siltä, ettei häntä arvosteta tai kunnioiteta SOS-Lapsikylässä lapsensa/lastensa vanhempana riittävästi. Vanhempi perusteli asiaa oman tilanteensa parantumisella.

No välillä tuntuu, että ei (kunnioiteta/arvosteta) - - kun minä en ole enää samassa tilanteessa kuin olen ollut joskus aikaisemmin - - että en minä lapsen kasvatukseen tarvitse mitään apuja mitenkään. Osaan kyllä jo itse selviytyä. (V2)

Keskustelin vanhempien kanssa myös siitä, saavatko he mielestään SOS-Lapsikylältä riittävästi tukea vanhemmuuteensa. Kaksi vanhempaa koki, ettei SOS-Lapsikylä oikeastaan tue heitä vanhemmuudessaan. Toinen heistä arveli tämän johtuvan resurssien niukkuudesta.

Heilläkin on omat haasteensa ja resurssinsa mihin riittää, niin se menee tietysti lapsiin, että ei heillä varmaan siihen (vanhemmuuden tukemiseen) liikene resursseja, mahdollisuuksia ja aikaa. (V1)

Muut kaksi vanhempaa kokivat lapsikylän tukevan vanhemmuuttaan siinä määrin, että vanhempien lapset saavat käydä heidän luonaan ja lasten vierailujen aikana vanhemmalla on mahdollisuus ottaa yhteyttä lapsikylään, mikäli siihen on tarvetta. Toinen kyseisistä vanhemmista koki saavansa lapsikylältä tukea juuri sen verran kuin tarvitseekin.

Tietysti noiden tapaamisten suhteen, että silloin kun lapsi on ollut minun luonani, niin voin soittaa heille (lapsikylään), jos on tarvetta. Että siinä mielessä. (V2)

Kyllä minä koen, että minua tuetaan. Juuri tämä, että lapset saavat olla luonani todella paljon ja kyllä minä nyt saan sellaista tukea, mitä minä nyt tarvitsenkin sieltä Kaarinasta. (V3)

Kolme haastattelemistani vanhemmista kertoi haastattelussa, että lapsikylässä heitä tukevat vanhemmuudessaan lapsikylävanhempi ja vastaava ohjaaja. Kyseiset vanhemmat kertoivat lapsikylävanhemmalta ja vastaavalta ohjaajalta saamansa tuen välittyvän pääasiassa puhelimitse käytävissä keskusteluissa, joissa joko lapsikylävanhempi tai vastaava ohjaaja kertoo vanhemmalle hänen lapsensa/lastensa kuulumisista tai toisinpäin, vanhempi voi soittaa joko lapsikylävanhemmalle tai vastaavalle ohjaajalle ja kysellä lapsensa/lastensa kuulumisia. Yksi näistä kolmesta vanhemmista koki myös, että hänen mielipiteensä on lapsikylävanhemmalle ja vastaavalle ohjaajalle tärkeä. Toinen vanhempi taas koki, että lapsikylävanhempaa ja vastaavaa ohjaajaa kiinnostaa myös se, miten vanhempi jaksaa ja tukevat häntä henkisesti.

(Vastaava ohjaaja) on nyt yksi joka tukee. - - Rivien välistä paistaa se kehuminen, että kun sinä jaksat ja on ollut vaikeaa ja näin, niin tällä lailla ihan henkisesti tukee paljon. - - Että kyllä he siellä (lapsikylässä) kyselevät kuinka minä jaksan. (V3)

Kaksi vanhempaa toi esille sen, että heidän on vaikeaa tavoittaa vastaavaa ohjaajaa puhelimitse, mikä selvästi turhautti ainakin toista kyseisistä vanhemmista. Toinen kyseisistä vanhemmista kuitenkin koki vastaavan ohjaajan oman vanhemmuutensa tukijana. Toinen vanhempi taas ei kokenut vastaavaa ohjaajaa tai lapsikylävanhempaa vanhemmuutensa tukijoina. Kyseinen vanhempi kertoi tämän johtuvan siitä, että työntekijöiden vaihtuvuus on jatkuvaa.

Ketkä siellä (lapsikylässä) tukevat vanhemmuuttasi ja millä tavalla he tukevat? (T)

No (vastaava ohjaaja), mutta häneen on kyllä vaikeaa saada yhteyttä, hän harvoin vastaa puhelimeen. Mutta kyllähän sitä voi sitten lapsikylävanhemmalle soittaa, jos ei (vastaavaan ohjaajaan) saa yhteyttä. - - Se, että jos on jotain mieltä painavaa asiaa, niin voi sitten heille soittaa ja jutella. (V2)

En minä tiedä, kun ei siellä ole ketään vakituista työntekijää. - - Se (vastaava ohjaaja) vaihtuu jatkuvasti. Tässä vuosien varrella jatkuvasti nekin vaihtuvat. Vähän aikaa joku viihtyy, ehkä puoli vuotta. - - (vastaavaa ohjaajaa) ei saa koskaan kiinni puhelimitse. Se on ihan yhtä tyhjän kanssa. (V4)

Jokainen haastattemistani vanhemmista koki, että SOS-Lapsikylässä juuri lapsikylävanhemman ja vastaavan ohjaajan tulisikin olla niitä, jotka tukevat heidän vanhemmuuttaan. Vanhemmista kolme ei kokenut kaipaavansa lapsikylästä muita tukijoita vanhemmuudelleen edellä mainittujen henkilöiden lisäksi. Yksi vanhempi toivoi, että myös lapsikylän johtoporras olisi mukana tukemassa vanhempia.

Kylän johtaja jää etäiseksi, että hän on siellä paperikasan äärellä. Että jotenkin se johtotason - - että he huomiois vanhemmat ja vanhempaa. Heilläkin on omat haasteensa, mutta sieltä ei jotenkin tule sitä arvon antoa. (V1)

Vanhempien kokemukset SOS-Lapsikylän ja sen työntekijöiden antamasta tuesta vanhemmuudelle olivat moninaisia. Jokainen vanhemmista koki tärkeänä tuen saamisen lapsikylävanhemmalta tai vastaavalta ohjaajalta silloin, kun he sitä tarvitsevat.

8 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Vanhempien haastatteluista saadut tutkimustulokset vastaavat asettamiini tutkimuskysymyksiin sekä tutkimusongelmaani. Ensimmäinen tutkimuskysymyksenä oli: Miten Kaarinan SOS-lapsikylään sijoitettujen lasten vanhemmat kokevat oman vanhemmuutensa sijaishuollon rinnalla? Tutkimustuloksista on huomattavissa, että vanhempien kokemukset omasta vanhemmuudestaan perustuvat vanhemman ja lapsen välisen suhteen merkittävyydelle. Vanhempien kokemuksissa korostui heidän ja heidän lastensa välisen suhteen luottamuksellisuus, lämpimyyden ja avoimuus. Myös Pitkäsen tutkimuksessa vanhempien kokemuksissa korostuivat samanlaiset asiat. Sijoitetun lapsen ja hänen vanhempansa välinen suhde rakentuu sijaishuollon aikana emotionaalisista ja yksittäisistä lähtökohdista. (Pitkänen 2011, 88–89.)

Haastattelemieni vanhempien kokemukset viittaavat mielestäni siihen, että he ovat myös lastensa psykologisia vanhempia. Psykologista vanhemmuutta kuvaa lapsen ja vanhemman välinen tunnesuhde, joka on läheinen ja lämmin (Helminen 2006, 15; Juusola 2011, 110; Suomen uusperheliitto ry 2014). Kujalan mukaan psykologinen vanhemmuus voikin kuulua suurella määrällä sijoitetun lapsen vanhemmalle (Kujala 2003, 46–47). Vanhemmat kokivat myös tärkeänä sen, että he saavat olla läsnä lastensa elämässä. Kujalan mukaan sijoitettujen lasten vanhempien vanhemmuuskokemuksia leimaa joissakin tapauksissa osallisuuden puute. Vanhemmat kokevat, etteivät he voi olla riittävästi osallisina lastensa elämässä. (Kujala 2003, 46.) Toisin kuin Kujalan tutkimuksessa, suurin osa haastattelemistani vanhemmista koki, että he saivat olla riittävästi läsnä lastensa elämässä. Tämä on seurausta luultavasti siitä, että vanhemmat kokivat saavansa pitää yhteyttä lapsiinsa ja lapset heihin. Tutkimustuloksista ilmeni myös, että vanhemmat tapaavat lapsiaan aina silloin, kun se on mahdollista. Haastatteleman vanhemmat pitivät yhteydenpitoa ja lastensa tapaamista erittäin tärkeinä asioina, jotka myös vahvistivat heidän rooliaan lapsensa/lastensa vanheppina. Se, että vanhemman ja lapsen välinen yhteydenpito on mahdollista sijaishuollon aikana, vähentää tämän lapsen tunnetta hylätyksi

tulemisesta ja lapsen myönteinen identiteettikehitys mahdollistuu (Valkonen 1995, 11–42). Jokainen haastattelemistani vanhemmista koki, että he saavat toteuttaa omaa vanhemmuuttaan sijaishuollon rinnalla toivomallaan tavalla. Pitkäsen mukaan, jos sijoitetun lapsen vanhemmalla on mahdollisuus toteuttaa omaa vanhemmuuttaan sijaishuollon rinnalla, vahvistaa tämä vanhemman hyväksyntää lapsen sijoitusta kohtaan. Kun vanhemmat hyväksyvät lapsensa sijoituksen, lapsen mahdollisuus hyötyä sijaishuollosta vahvistuu. (Pitkänen 2011, 89–90.)

Toinen tutkimuskysymykseni oli: Millaisena Kaarinan SOS-lapsikylään sijoitettujen lasten vanhemmat kokevat rinnakkaisen vanhemmuuden heidän ja lapsikylävanhempien välillä? Vanhempien kokemukset lapsikylävanhemman vanhemmuudesta olivat moninaisia. Tutkimustuloksista on kuitenkin huomattavissa, että suurempi osa eli kolme vanhempaa kokee lapsikylävanhemman vaihtuvuuden negatiivisena asiana. Lapsikylävanhemman vaihtuvuus näkyi vanhempien kokemuksissa negatiivisesti vaikuttavana tekijänä vanhemman ja lapsikylävanhemman välisessä suhteessa sekä lapsen ja lapsikylävanhemman välisessä suhteessa. Lapsikylävanhemman vaihtuvuuden vuoksi, vanhemmat eivät voineet koskaan olla varmoja siitä, kuka heidän lastaan/lapsiaan milloinkin hoitaa. Lapsikylävanhemman vaihtuvuus näkyi vanhempien mielestä myös heidän lastensa käyttäytymisessä kiukkuisuutena ja riitaisuutena lapsikyläkodissa. Lapsikylävanhemman vaihtuvuus vaikutti vanhempien kokemuksiin myös siten, että vanhemmat eivät nähneet heidän lastensa ja lapsikylävanhemman välisessä suhteessa mitään erityispiirteitä. Koisti-Auerin mukaan lapsikylävanhemman tulisi olla lapselle pysyvä ja turvallinen aikuinen. Lapsikylävanhempana toimimisen ydin on, että lapselle tarjoutuu mahdollisuus saada elämäänsä ainakin yksi aikuinen, joka on valmis vastaamaan lapsen kiintymistarpeeseen. (Koisti-Auer 2002, 17.) Kolme haastattelemistani vanhemmista ei kokenut lapsikylävanhemmaa tällaiseksi pysyväksi aikuiseksi lapsikylävanhemman vaihtuvuuden vuoksi. Vanhemmat toivovatkin lapsikylävanhemman ja lapsen väliseltä suhteelta pysyvyyttä, riidattomuutta, lämpimyyttä ja välittämistä. Yksi haastattelemistani vanhemmista koki lapsikylävanhemman parhaana mahdollisena omalle lapsel-

leen/lapsilleen. Vanhempi kuvasikin lapsensa/lastensa ja lapsikylävanhemman välillä vallitsevan ilmapiirin olevan luottamuksellinen, turvallinen ja välittävä.

Suurin osa vanhemmista koki rinnakkaisen vanhemmuuden olevan heidän ja lapsikylävanhemman välillä kuitenkin toimivaa. Kyseiset vanhemmat kokivat, että he saavat lapsikylävanhemmilta aina tarvitsemansa tiedot lapsiinsa liittyen ja lapsikylävanhemmat välittävät heille lasten kuulumiset. Yksi vanhemmista koki, ettei rinnakkainen vanhemmuus ole toimivaa hänen ja lapsikylävanhemman välillä lapsikylävanhemman vaihtuvuuden vuoksi. Yhtä vanhempaa lukuun ottamatta, haastattelemiini vanhemmat kokivat lapsen kasvatustavasta olevan sekä heillä itsellään että lapsikylävanhemmalla. Vanhemmista kaksi piti tärkeänä, että sijaishuollon aikana kasvatuksessa toteutetaan yhteistä linjaa sekä heidän ja sijaishuoltoajan osalta. Toisin kuin Pitkäsen tutkimuksessa, jossa vanhemmat näkivät lapsen kasvatustavasta olevan kokonaan sijaishuollolla, haastattelemiini vanhemmat kokivat kasvatustavasta olevan jaettua (Pitkänen 2011, 5–7). Yksi vanhempi kuitenkin koki, että hänen lapsensa kasvatustavasta on kokonaan sijaishuollolla, eikä hän kokenut olevansa siitä vastuussa. Tutkimustulosten mukaan lapsikylävanhempia voidaan siis pitää lasten sosiaalisina vanhempina, sillä jokainen haastattelemiini vanhempi koki lapsikylävanhemman huolehtivan lapsen kasvatuksesta, joko vanhempien kanssa rinnakkain tai kokonaan (Kujala 2003, 46–47). Kuten Pitkäsenkin tutkimuksessa, myös omassa tutkimuksessani rinnakkainen vanhemmuus näkyi käytännössä tietynlaisen tasapainon löytymisenä sijoitetun lapsen vanhemman omaan vanhemmuuteen liittyen. Vanhemmat myös kokivat merkityksellisenä sen, että lapsen asiat ovat sijaishuollossa hyvin ja lapsen ja vanhemman välinen suhde mahdollistuu. (Pitkänen 2011, 89–90.)

Kolmas tutkimuskysymykseni oli: Miten Kaarinan SOS-lapsikylä tukee sinne sijoitettujen lasten vanhempien vanhemmuutta sijaishuollon rinnalla? Tähän tutkimuskysymykseen vastaavat seuraavat tutkimustulokset. Kolme haastattelemiini vanhemmista koki, että SOS-Lapsikylässä heitä kunnioitetaan ja arvostetaan lastensa vanhempina. Tunne kunnioituksesta ja arvostamisesta välittyi kyseisille vanhemmille siten, että heidän mielipiteensä ja toiveensa otetaan

huomioon lasta koskevassa päätöksenteossa ja vanhempia pyydetään osalliseksi lapsiaan koskeviin palavereihin. Dumbrillin mukaan se, että mikäli sijoitettujen lasten vanhemmat saavat osallistua lasta koskevaan päätöksentekoon, lisää se heidän suvaitsevaisuuttaan sijoitusta kohtaan ja yhteistyö sijaishuollon ja vanhempien välillä on toimivampaa (Dumbrill 2006, 36). Pitkäsen mukaan toimiva yhteistyö vanhemman ja sijaishuoltopaikan välillä korostuu rinnakkaisessa vanhemmuudessa. Myös Pitkäsen tutkimukseen osallistuneille vanhemmille oli tärkeää, että he saivat mahdollisuuden vaikuttaa tiettyihin lastansa koskeviin ratkaisuihin. (Pitkänen 2011, 5–7.)

Vanhempien kokemukset siitä, kokevatko he saavansa SOS-Lapsikylältä riittävästi tukea omaan vanhemmuuteensa jakautuivat tasan. Puolet vanhemmista koki etteivät he saa tukea vanhemmuuteensa lapsikylältä ja puolet taas kokivat saavansa tukea. Vanhemmat määrittelivät saamansa tuen siten, että vanhempien lapset saavat käydä heidän luonaan ja lasten vierailujen aikana vanhempi voi ottaa yhteyttä lapsikylään, mikäli siihen on tarvetta.

Tutkimukseeni osallistuneista vanhemmista kolme koki saavansa tukea vanhemmuuteensa lapsikylävanhemmalta ja vastaavalta ohjaajalta. Kyseisten henkilöiden antama tuki välittyi vanhemmille pääasiallisesti puhelinkeskusteluissa, joissa joko lapsikylävanhempi tai vastaava ohjaaja kertoo vanhemmalle hänen lapsensa/lastensa kuulumisista. Vanhemmilla on myös mahdollisuus olla yhteydessä lapsikylävanhempaan tai vastaavaan ohjaajaan vanhempaa askarruttaviin asioihin ja lapsensa/lastensa kuulumisiin liittyen. Eräs vanhempi koki saavansa lapsikylävanhemmalta ja vastaavalta ohjaajalta myös henkistä tukea ja kannustusta. Yksi vanhempi ei kokenut saavansa tukea vanhemmuudelleen lapsikylävanhemmalta tai vastaavalta ohjaajalta, mikä johtui kummankin edellä mainitun henkilön vaihtuvuudesta. Jokainen haastattelemistani vanhemmista koki lapsikylävanhemman ja vastaavan ohjaajan juuri niiksi henkilöiksi, joiden pitäisikin tukea vanhempia vanhemmuudessaan. Dumbrill on tutkinut niiden vanhempien kokemuksia, joiden lapsi on otettu huostaan. Hän mainitsee tutkimuksessaan, että vanhemmat kokivat sijaishuollon työntekijöiltä saamansa tuen

erittäin tärkeänä oman vanhemmuutensa kehittymiselle ja omista ongelmistaan selviytymiselle. (Dumbrill 2006, 31.)

Yhdessä vastaukset tutkimuskysymyksiini vastaavat tutkimusongelmaani, joka on: Miten rinnakkainen vanhemmuus toimii Kaarinan SOS-lapsikylässä sijoitettujen lasten vanhempien näkökulmasta? Vastaus tähän on se, että vanhemmat kokevat rinnakkaisen vanhemmuuden suurelta osin toimivana Kaarinan SOS-lapsikylässä. Tämä toimivuus rakentuu vanhempien kokemusten mukaan lapsen ja vanhemman välisen suhteen mahdollistumisesta ja tämä suhde rakentuu sijoituksen aikanakin emotionaalisista lähtökohdista. Rinnakkaisen vanhemmuuden kannalta on myös tärkeää, että vanhempi on löytänyt tasapainon omaan vanhemmuuteensa liittyen ja vanhempi saa toteuttaa omaa vanhemmuuttaan sijaishuollon rinnalla toivomallaan tavalla. Vanhempien kokemusten perusteella myös kasvatusvastuun jakaminen sijaishuollon ja vanhempien välillä sekä yhteinen linja lapsen kasvatuksessa on tärkeää rinnakkaisen vanhemmuuden toimivuudelle. Myös se, että vanhemman ja lapsen välinen yhteydenpito mahdollistuu ja vanhempi pidetään ajan tasalla lapsensa asioista vaikuttaa rinnakkaisen vanhemmuuden toimivuuteen. Vanhemmat kokevat myös tärkeänä, että he saavat osallistua lastansa koskevaan päätöksentekoon ja heidän mielipiteensä ja toiveensa otetaan huomioon. Myös lapsikylävanhemmalta ja vastaavalta ohjaajalta saatu tuki vaikuttaa rinnakkaiseen vanhemmuuteen, sillä tuki vaikuttaa vanhemman vanhemmuuden kehittymiseen sekä ongelmista selviytymiseen. Suurin este, joka Kaarinan SOS-lapsikylään sijoitettujen lasten vanhempien kokemuksissa asettuu rinnakkaisen vanhemmuuden tielle, on lapsikylävanhempien sekä vastaavien ohjaajien vaihtuvuus.

9 POHDINTA JA ARVIOINTI

9.1 Tutkimuksen luotettavuus ja yleistettävyys

Kvalitatiivisessa eli laadullisessa tutkimuksessa reliabiliteetilla tarkoitetaan aineiston käsittelyn ja analyysin luotettavuutta (Anttila 1998). Tutkimuksen validiteetilla tarkoitetaan puolestaan tutkimuksen pätevyyttä, eli sitä, mittaako tutkimus juuri sitä, mitä sen on tarkoituskin mitata. Laadullisessa tutkimuksessa reliabiliteettiä ja validiteettiä ovat saaneet niin paljon erilaisia tulkintoja, että näiden termien käyttöä pyritään nykyisin laadullisessa tutkimuksessa välttämään. Tutkimuksen luotettavuutta ja pätevyyttä tulisi kuitenkin pystyä arvioimaan jollakin tavoin, vaikka reliabiliteetin ja validiteetin käsitteitä ei käytettäisikään. Kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuus kohdentuu tutkijan tarkan selostuksen kautta tutkimuksen toteuttamisesta. Tämä tarkkuus koskee tutkimuksen kaikkia vaiheita. (Hirsjärvi ym. 2012, 231–232.)

Itse pyrin lisäämään tutkimukseni luotettavuutta siten, että olen selostanut tutkimukseni kulun mahdollisimman tarkasti. Tutkimuksen toteuttaminen -kohdassa olen kertonut tutkimusaineistoni tuottamisen olosuhteista ja tavasta, jolla aineisto kerättiin sekä kertonut paikasta, jossa aineistoni on kerätty. Olen myös maininnut haastatteluihin kuluneen ajan ja kertonut siitä, miten pyrin minimoimaan häiriötekijät haastatteluissa. Tutkimustulosten luotettavuutta olen pyrkinyt lisäämään sijoittamalla suoria sitaatteja haastattelemltani vanhemmilta raporttiini. Sitaattien avulla pystyin myös perustelevaan omat tulkintani ja sen mihin omat päätelmäni tutkimustuloksista perustuvat. (Hirsjärvi ym. 2012, 232–233.)

Laadullisessa tutkimuksessa tutkimusaineistosta ei tehdä päätelmiä yleistettävyttä ajatellen (Hirsjärvi ym. 2012, 182). Vaikka kvalitatiivisessa tutkimuksessa ei tehdä päätelmiä aineistosta yleistettävyttä ajatellen, taustalla vaikuttaa kuitenkin ajatus, että tutkittavan ilmiön pohjalta voidaan saada osviittaa muita vastaavanlaisia tapauksia varten. Vaikka tutkittavien määrä olisi pieni, riittävän perusteellisen tutkimisen avulla saadaan esille se, mikä ilmiössä on merkittävää ja

mikä mahdollisesti toistuisi myös yleisemmän tason tarkastelussa. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006a.) Tältä pohjalta lähdin myös itse toteuttamaan tutkimustani. Pidin jokaisen vanhemman kokemustietoa ja mielipiteitä erittäin arvokkaana ja tärkeänä ja uskoin siihen, että jokainen vanhemmista toisi haastatteluissa esille jotain sellaista, mikä olisi tutkimani aiheen kannalta erittäin merkittävää. Hirsjärvi ym. mukaan myös yksittäisessäkin voi olla jotain yleistä (Hirsjärvi ym. 2012, 182).

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa yleistettävyyden yksi kriteeri on tarkoituksenmukainen aineiston kokoaminen. Haastateltavia valittaessa olisi hyvä, että haastateltavilla olisi suhteellisen samankaltainen kokemusmaailma. Tutkimukseeni osallistuneet vanhemmat jakoivat samankaltaisen kokemusmaailman heidän lastensa sijoitukseen Kaarinan SOS-lapsikylään liittyen ja näin ollen vanhemmat toteuttivat omaa vanhemmuuttaan rinnakkain saman sijoituspaikan kanssa ja osa vanhemmista mahdollisesti myös samojen työntekijöiden kanssa. Haastateltavilla olisi myös hyvä olla kokemusta sekä ensikädentietoa tutkimuksen aihepiiristä. Omassa tutkimuksessani haastattelemani vanhemmat omasivat juurikin tällaista kokemusta ja ensikädentietoa tutkimastani aiheesta. Myös haastateltavien oma kiinnostus tutkimusta kohtaan ja suhtautuminen tutkimukseen myönteisesti on suotavaa. Itse olen sitä mieltä, että mikäli haastattelemillani vanhemmilla ei olisi ollut tutkimustani kohtaan minkäänlaista kiinnostusta tai he eivät olisi suhtautuneet tutkimukseeni myönteisesti, vanhemmat tuskin olisivat osallistuneet tutkimukseeni ollenkaan. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006a.)

9.2 Tutkimuksen eettisyys

Tutkimuksen tekeminen kietoutuu tutkimuseetiikkaan eli hyvän tieteellisen käytännön noudattamiseen. Hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluu se, että tutkija noudattaa eettisesti kestäviä tiedonhankintamenetelmiä ja tutkimusmenetelmiä. Näin toimin myös itse tutkimusta tehdessäni. Tiedonhankinnassa toteutin hyvää tieteellistä käytäntöä, sillä perustin tiedonhankintani oman alan tieteellisen kir-

jallisuuden tuntemukseen ja muihin asianmukaisiin tietolähteisiin sekä oman tutkimukseni analysointiin. Tutkimustulokseni täyttävät tieteelliselle tutkimukselle asetetut vaatimukset, sillä tutkimukseni tuottaa uutta tietoa rinnakkaisen vanhemmuuden toimivuudesta Kaarinan SOS-lapsikylässä. Toteutin tutkimukseni hyvää tieteellistä käytäntöä myös siten, että toimin vilpittömästi ja rehellisesti toisia tutkijoita kohtaan. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että kunnioitin toisten tutkijoiden tekemää työtä ja saavutuksia tutkimastani aiheesta ja viitattessani muiden tutkijoiden tutkimuksiin, merkitsin tarkat lähdeviitteet tekstiini. (Vilkkä 2005, 29–30.)

Noudatin tutkimuksen tekemiselle asetettuja eettisiä ohjeita myös keräämiäni tutkimustietoja käsitellessäni. Haastattelemieni vanhempien henkilötiedot ovat luottamuksellisia, joten on tärkeää, että haastateltavani pysyvät anonyymeina. Huolehdin siitä, ettei heidän henkilöllisyytensä paljastu missään vaiheessa tutkimustani. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006b; Israel & Hay 2006, 77.)

9.3 Mahdollisuudet jatkotutkimuksille

Rinnakkainen vanhemmuus on koko Kaarinan SOS-lapsikylää koskettava asia ja siksi sitä kannattaisi mielestäni tutkia vielä laajemmin, jotta siitä hahmottuisi kokonaisvaltaisempi kuva kaikkien niiden osapuolten kannalta, jotka kyseiseen asiaan ovat sidoksissa. Mielestäni olisi tarpeellista selvittää myös Kaarinan SOS-lapsikylään sijoitettujen lasten mielipiteitä ja kokemuksia rinnakkaiseen vanhemmuuteen liittyen. Onhan rinnakkaisen vanhemmuuden toimivuudessa kyse myös lasten hyvinvoinnista ja kehityksestä.

Tutkimukselle rinnakkaisesta vanhemmuudesta lapsikylävanhempien näkökulmasta olisi mielestäni myös tarvetta, jotta rinnakkaista vanhemmuutta ja sen toimivuutta voitaisiin tarkastella myös lapsikylävanhempien perspektiivistä. Mielestäni olisi tarpeellista selvittää, onko Kaarinan SOS-lapsikylään sijoitettujen lasten vanhempien ja lapsikylävanhempien näkemyksissä rinnakkaisesta vanhemmuudesta eroja ja jos on, niin mistä kyseiset erot saattaisivat johtua.

Tässä tutkimuksessa vanhempien kokemuksista nousi esille sekä lapsikylävanhempien että vastaavien ohjaajien vaihtuvuus Kaarinan SOS-lapsikylässä. Kyseisten työntekijöiden vaihtuvuus saattaa olla myös uhka rinnakkaisen vanhemmuuden toimivuudelle. Tästä syystä olisi mielestäni hyvä myös selvittää, mistä kyseisten työntekijöiden suuri vaihtuvuus johtuu ja miten vaihtuvuutta saataisiin vähennettyä Kaarinan SOS-lapsikylässä.

LÄHTEET

Anttila, P. 1998. Tutkimuksen taito ja tiedonhankinta. Laadullisen tutkimuksen reliabiliteetti. Viitattu 29.10.2015
www.metodix.com/fi/sisallys/01_menetelmat/01_tutkimusprosessi/02_tutkimisen_taito_ja_tiedon_hankinta/10_tutkimuksen_luotettavuus/10_2_1laadullisen_tutkimuksen_reliabiliteetti.

Aro-Salonen, M. 2014. Normaalaa nuoren elämää. Lapsen etu pitkäaikaisen sijaishuollon tavoitteina ja ratkaisuin. Sosiaalityön ammatillinen lisensiaatintutkimus. Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö. Marginalisaatiokysymysten erikoisala. Tampere: Tampereen yliopisto. Viitattu 7.10.2015 tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/96350/LISURI-1417013873.pdf?sequence=1.

Bäck-Kiianmaa, R.; Männikkö, P. & Pynnönen, J. (toim.) 2012. Kukaan ei pärjää yksin. PRIDE-ohjelman 14 vaihetta perhehoidon kehittämiseksi. Jyväskylä: Pesäpuu ry.

Dumbrill, G. 2006. Parental experience of child protection intervention: A qualitative study. Viitattu 19.10.2015 cpalaska.org/wp-content/uploads/2014/02/parentxp.pdf.

Gauffin, K. 2012. Sijaishuollon aikainen sosiaalityö äitien kokemana. Lisensiaatintutkimus. Sosiaalitieteiden laitos. Sosiaalityön erikoistumiskoulutus. Lapsi- ja nuorisososiaalityön erikoisala. Turku: Turun yliopisto.

Haikka, Martti <martti.haikka@sos-lapsikylya.fi> (2015). Akuuttia: Tarvittavia tietoja opinnäytetyöhöni. Henkilökohtainen sähköpostiviesti 12.10.2015.

Helminen, J. 2006. Onnen kehto vai kurjuuden alho? Suomalaisten lapsiperheiden arjen kurjistumisesta. Teoksessa: Helminen, J. (toim.) Elämä koettelee, tuki kannattelee. Sosiaali- ja terveysalan työ monimuotoisissa perhesuhteissa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 1995. Teemahaastattelu. 7., painos. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S.; Remes, P. & Sajavaara, P. 2012. Tutki ja kirjoita. 15.–17., uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Israel, M. & Hay, I. 2006. Research Ethics for Social Scientists. London: SAGE Publications.

Joronen, K. 2006. Perhe – nuoren elämän turva, uhka ja mahdollisuus. Teoksessa: Helminen, J. (toim.) Elämä koettelee, tuki kannattelee. Sosiaali- ja terveysalan työ monimuotoisissa perhesuhteissa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Juusola, M. 2011. Vahvaksi rakastetut lapset. Helsinki: Otava.

Jyväskylän yliopisto 2015. Laadullinen tutkimus. Viitattu 21.10.2015
<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/laadullinen-tutkimus>.

Kamppinen, M. 1995. Kaaos & kosmos 2. Kognitiivisen kulttuurintutkimuksen metodiikka ja metodologia. Turku: Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskus.

Ketola, J. 2009. SOS-lapsikylien toimintakäsikirja. Viitattu 12.5.2015
http://www.soslapsikylya.fi/tyomme/Suomessa/Documents/Toimintak%C3%A4sikirja_2009.pdf.

Koisti-Auer, A-L. 2002. Huostaanottokriisin selvittely -projektin loppuraportti. Helsinki: Erikoispaino Oy.

Kujala, K. 2003. Jaetun vanhemmuuden mahdollisuudet. Sijoitettujen lasten vanhempien ryhmätoiminnan opas. Helsinki: Sininauhaliitto.

Lastensuojelulaki 417/2007.

Laurila, A. 2008. Nuoren itsenäistymisen tukeminen. Teoksessa: Ketola, J. (toim.) Menetyksistä mahdollisuuksiin. Perhehoitoa lasten ja vanhemmuuden tueksi. Jyväskylä: PS-kustannus.

Pitkänen, M. 2011. Vastuun paikka! Vanhempien tukeminen lapsen huostaanotossa. Viitattu 6.5.2015
www.socca.fi/files/1404/Vastuun_paikka!_Vanhempien_tukeminen_lapsen_huostaanotossa.pdf.

Pohls, M. 2012. Tavallista rakkautta. SOS-lapsikylätyö Suomessa. Keuruu: SOS-Lapsikylä ry.

Rotkirch, A. 2000. Pirstoutunut vanhemmuus. Teoksessa: Hoikkala, T. & Roos, J.P. 2000-luvun elämä. Sosiologisia teorioita vuosituhannen vaihteesta. Helsinki: Gaudeamus.

Ruisniemi, A. 2006. Vanhemmuus päihderiippuvuudesta toipumisen voimavarana. Teoksessa: Nätkin, R. (toim.) Pullo, pillerit ja perhe. Vanhemmuus ja päihdeongelmat. Jyväskylä: PS-kustannus.

Russell, J. & McMahon, J. 2005. Shared parenting benefits everyone – especially foster parents. Viitattu 5.11.2015 www.fosteringperspectives.org/fp_v10n1/shared.htm.

Räty, T. 2015. Lastensuojelulaki. Käytäntö ja soveltaminen. 3., uudistettu painos. Helsinki: Edita.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006a. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Yleistäminen. Viitattu 29.10.2015 www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_2_3.html.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006b. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Hyvä tutkimuskäytäntö. Viitattu 1.11.2015
www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L3_1_2.html.

Schmitt, F. & Piha, J. 2013. Vanhemmuudesta – vanhempana oleminen ja vanhempana toimiminen. Viitattu 18.10.2015 www.turvapoiju.fi/vanhemmuudesta/.

Sinkkonen, J. 2001. Lapsen puolesta. Helsinki: WSOY.

SOS-Lapsikylä. 2015. Kaarinan SOS-Lapsikylä. Viitattu 14.5.2015 www.sos-lapsikylya.fi > Etusivu > Lastensuojelu > Toimipisteet > SOS-Lapsikylät > Kaarina.

Suomen uusperheliitto ry 2014. Sosiaalinen vanhemmuus uusperheessä. Viitattu 16.10.2015 supli.fi/sosiaalinen-vanhemmuus-uusperheessa-2/.

Taskinen, S. 2010. Lastensuojelulain soveltaminen. Helsinki: WSOYpro.

THL 2015. Lastensuojelun käsikirja. Mitä on lastensuojelu?. Viitattu 12.10.2015 www.thl.fi > Lastensuojelun käsikirja > Työprosessit > Mitä on lastensuojelu?.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. 6., uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Unicef 2015a. Mikä on lapsen oikeuksien sopimus?. Viitattu 12.10.2015 www.unicef.fi > Etusivu > Lapsen oikeudet > Mikä on lapsen oikeuksien sopimus?.

Unicef 2015b. YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista. Viitattu 12.10.2015
https://unicef.studio.crasman.fi/pub/public/pdf/LOS_A5fi.pdf.

Valkonen, L. 1995. Kuka on minun vanhempani? Perhehoitotuorten vanhempisuhteet. Stakes. Tutkimuksia 52. Helsinki: Gummerus.

Vanhanen, S. 2015. Sosiaalityöntekijä. SOS-Lapsikylä. Kaarina. Henkilökohtainen tiedonanto 20.5.2015.

Vanhanen, S. 2014. Kuka auttaisi meidän perhettä?. Sijoitetun lapsen ja hänen perheensä tukeminen ja jälleenyhdistäminen. Forssa: SOS-Lapsikylä ry.

Vilka, H. 2005. Tutki ja kehitä. 1–3., painos. Helsinki: Tammi.

Kirje vanhemmille

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Kutsu haastatteluun

Hei!

Olen Ida Salmi, valmistuva sosionomiopiskelija Turun ammattikorkeakoulusta ja suoritan viimeistä harjoitteluani Kaarinan SOS-lapsikylässä, jonne teen myös opinnäytetyöni.

Opinnäytetyönäni teen tutkimuksen, jossa tutkin rinnakkaista vanhemmuutta Kaarinan SOS-lapsikylässä. Tutkimuksessa selvitetään, miten Kaarinan SOS-lapsikylään sijoitettujen lasten vanhemmat kokevat oman vanhemmuutensa sijaishuollon rinnalla sekä tukeeko lapsikylä vanhemman omaa vanhemmuutta sijaishuollon rinnalla. Tarkoituksena on Kaarinan SOS-lapsikylään sijoitettujen lasten vanhempia haastatella kerätä tietoa, jonka avulla Kaarinan SOS-lapsikylä kehittää yhteistyötään vanhempien kanssa.

Haastattelut toteutetaan syyskuun aikana Kaarinan SOS-lapsikylässä tai puhelinhaastatteluina, mikäli haastateltava niin toivoo. Tavoitteena on, että tutkimuksessa vanhemmilta saatu palaute vaikuttaa olennaisesti Kaarinan SOS-lapsikylän toiminnan kehittämiseen.

Kaikki haastattelutiedot ovat salassapidettäviä, ja ne hävitetään tutkimuksen valmistuttua. Tutkimuksen tulokset julkaistaan tutkimusraporttina, missä yksittäiset tutkimukseen osallistujat eivät ole tunnistettavissa.

Haluaisitko osallistua tähän tutkimukseen kertomalla kokemuksistasi? Apusi on sekä Kaarinan SOS-lapsikylälle että minulle ensiarvoisen tärkeää ja arvokasta. Nyt sinulla on loistava tilaisuus saada äänesi kuuluviin ja olla mukana kehittämässä Kaarinan SOS-lapsikylän toimintaa.

Ystävällisin terveisin,

Ida Salmi

sosionomiopiskelija

Turun ammattikorkeakoulu

ida.salmi@edu.turkuamk.fi

Teema-alueuettelo

1. Vanhempien kokemukset omasta vanhemmuudestaan

- Mitkä asiat tekevät vanhemman mielestä hänestä vanhemman lapselleen?
- Asiat, jotka vahvistavat vanhemman mielestä hänen rooliaan vanhempana
- Lapsen ja vanhemman välinen suhde
- Mikä tekee vanhemman mielestä lapsen ja hänen välisestä suhteestaan erityisen?
- Vanhemman läsnäolo lapsen arjessa ja elämässä

2. Vanhempien kokemukset lapsikylävanhemman vanhemmuudesta

- Millaisena vanhempana vanhempi kokee lapsikylävanhemman lapselleen?
- Lapsikylävanhemman ja lapsen välinen suhde vanhemman näkökulmasta
- Onko lapsikylävanhemman ja lapsen välisessä suhteessa jotain erityistä vanhemman mielestä?
- Mitä vanhempi toivoisi lapsikylävanhemman ja lapsensa väliseltä suhteelta?

3. Toimiminen vanhempana rinnakkain

- Vanhemman vanhemmuus sijaishuollon rinnalla
- Toimivuus
- Ongelmat
- Rinnakkainen vanhemmuus vanhemman ja lapsikylävanhemman välillä
- Vastuu lapsen arjesta ja kasvatuksesta

4. SOS-lapsikylä vanhemmuuden tukijana

- SOS-lapsikylän antama arvostus ja kunnioitus vanhemman vanhemmuudelle
- SOS-lapsikylän antama tuki vanhemmuudelle
- Ketkä lapsikylässä tukevat? Miten?
- Keiden lapsikylässä pitäisi tukea? Miten?